

Tabors

1975

EL FORTIN

št. 4-5

TABOR je glasilo Združenja slovenskih protikomunistov • TAVOR je glasnik in vestnik Zveze D. S. P. B. Tabor • Mnenje Z. D. S. P. B. Tabor predstavljajo le članki, ki so podpisani od glavnega odbora Zveze. • Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič. • Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila, za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

—:—

TAVOR is the voice of the Confederation Tabor of the United Slovene Anticommunists

—:—

TAVOR es órgano de la Confederación Tabor de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. • Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

—:—

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213

—:—

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.256.768

—:—

Naročnina: Argentina in Južna Amerika 60.— pesov Ley 18.188 odn. enakovrednost v dolarju; Z. D. A. — Kanada — Evropa — Avstralija: z navadno pošto 5 dolarjev, z letaisko pa 10 dolarjev (ZDA).

—:—

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, José L. Suárez FNGBM, Poía. de Buenos Aires, Argentina. Telefon: 766-7513.

NAŠA NASLOVNA SLIKA

Na svoji seji 3. maja 1945. leta je Narodni odbor Slovenije prevzel na sebe vso oblast in skrb za vse Slovence, pa tudi vse dolžnosti in odgovornosti za to, kar se je potem zgodilo. S tem dogodkom se je začelo novo poglavje slovenske zgodovine.

P O R A V N A J T E N A R O Č N I N O !

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narcd, Domovino!

Abril-Mayo

BUENOS AIRES

April-Ma

PERU HONRADO EN MOSCU Y PRAGA

El órgano oficial del movimiento comunista internacional de obediencia soviética "*Problemas de la Paz y del Socialismo*", dirigido por un equipo enviado de Moscú y publicado en Praga, procedió a una innovación a partir de enero de 1975: presenta en sus columnas la entrevista con un jefe de Estado cuya política es sostenida por Moscú. En el primer número (enero) ese honor fue otorgado al general Gómez, presidente de la República portuguesa, mientras en el segundo (febrero) figuraban dos entrevistas: una del general Juan Velasco Alvarado, presidente de la República peruana, y otra de Yasser Arafat, presidente de la Organización de Liberación de Palestina (O. L. P.).

La del general Velasco comienza con una elogiosa fórmula. Esta: "El mundo entero tiene la mirada puesta en las profundas transformaciones que han iniciado el pueblo y el gobierno revolucionario de las Fuerzas Armadas del Perú". Elogio que caía mal, ya que coincidía con las manifestaciones de descontento y la represión en Perú, que todo el mundo conoció.

La entrevista del general Velasco se compone de tres preguntas-respuestas, totalmente satisfactorias para la revista de Praga. La primera enumera los "enemigos de la revolución peruana": los sectores políticos y económicos conservadores, las fuerzas del poder económico internacional y los dirigentes de las corrientes políticas tradicionales peruanas, es decir, los partidos opuestos al régimen actual, entre los que no figura, claro está, el P.C. La segunda se refiere a la política extranjera del Perú y el presidente-general aprovecha la ocasión para felicitarse de la cooperación con el bloque soviético: "El Perú, desde el principio del proceso revolucionario estableció relaciones en todos los terrenos con diversos países, en particular con aquellos cuyos gobiernos se pronuncian por el socialismo. Nuestras relaciones con esos países son hasta ahora totalmente satisfactorias".

Al fin, la tercera concierne a la política peruana en Latinoamérica y en la respuesta del presidente-general se hace una defensa de Cuba: "El Perú considera que las relaciones entre los países de nuestro hemisferio deben es-

tablecerse a base de la estricta observación del principio de igualdad de los Estados soberanos y la no intervención en los asuntos internos de los otros países. Desde luego, esto se refiere también a las relaciones con Cuba. Cuba es un país latinoamericano. No vemos por qué hemos de tratarlo de otro modo”.

Después de su fracaso en Chile, no queda a los soviéticos (aparte de Cuba) más que un país en el que, como dicen, se desarrolla un “proceso revolucionario”, por lo que no puede sorprender en que lo apoyen.

SLUČAJ GEN. LEONA RUPNIKA

(Nadaljevanje)

Ljubljanski župan

Obtožnica:

Ko je bil spomladi leta 1942 okupatorju civilni in vojaški aparat v „Pokrajini“ spričo nezadržnega poleta narodnoosvobodilne borbe resno omajan, je obtoženi Rupnik dne 3. junija 1942 potem, ko je bil preje v sporazumu z generalom Robottijem in „Visokim komisarjem“ Graziolijem 40 dni navidezno interniran v Gonarsu, sprejel mesto ljubljanskega župana in po okupatorjevih direktivah organiziral v Ljubljani okupacijski civilni aparat, potom katerega je izvrševal okupacijske mere in naredbe italijanskega fašističnega zaslužnjevalca.

V ta namen je kot župan mesta Ljubljane:

a.) s svojim upravnim aparatom in zlasti po sekretarju Podhorskem, fregatnem kapetanu Janku Kregarju in generalnem tajniku Jančigaju vohunil in javljal za okupatorje važne dogodke XI. Corpo d' Armata in karabinerjem in to v času, ko so italijanski fašisti rabili take podatke pri izvajanju svojega terorja nad slovenskim narodom, pri svojem barbarskem postopanju, streljanju talcev, aretacij in množičnih internacijah;

b.) v cilju italijanizacije in fašizacije uvajal v urade italijanski jezik, propagiral fašistični tisk s poudarkom, „da ime in blagor slovenskega ljudstva leži v naročju Italije in Duceja in da spozna fašistično ideologijo, ki predstavlja duha nove Evrope, brez katerega danes in v bodočnosti ni in ne bo mogoče živeti nobenemu narodu.“ V istem namenu je „v spomin 20. obletnice fašistične revolucije“ preimenoval tudi nekatere ljubljanske ulice z imeni fašistov in domačih izdajalcev, med njimi Gosposvetsko cesto v cesto fašistke „Arielle Ree“.

c.) da javno pokaže solidarnost s fašistično okupacijo, je ponovno nastopal z govori na različnih okupatorjevih prireditvah skupno s predstav-

niki okupacijske vojske, civilne uprave in fašistične stranke ter najvidnejšimi predstavniki domače protiljudske klike, zlasti s soobtoženim Rožmanom.³⁴⁾

Razprava:

Predsednik: — Potem ste obtoženi, da ste prevzeli mesto župana potem, ko ste bili navidezno internirani.

Rupnik: — (Molči.)

Predsednik: — Kako je bilo z vašo internacijo?

Rupnik: — V mesecu februarju je na ponovno mojo prošnjo, da bi visoki komisar oficirjem, ki so obremenjeni z rodbino, dal službena mesta, da bi se laže preživljali. Ob tej priložnosti je tudi meni stavil za zgled nepolitično službo; in ko so bili kasneje oficirji internirani, je slučaj, da sem bil jaz edini aktivni oficir, ki ni bil interniran; in zaradi tega sem jaz pisal visokemu komisarju in ga prosil, da uredi moj položaj in sem ga prosil, naj tudi mene internira.

(Smeh v dvorani.)

Predsednik: — Torej, kakšen občutek vas je nagnal na to, da ste prosili za internacijo?

Rupnik: — Zato, ker sem bil aktivni oficir, ki je ostal tukaj.

Predsednik: — Ali vas je bilo torej sram pred narodom, da kot oficir prevzamete to mesto?

Rupnik: — Jaz sem računal, da bo to mesto skromna služba, mirna; in sem pač mislil, ker takrat sem imel 1.500 lir podpore, s katero nisem mogel živeti, da mi bo s takšno službo pomagano.

Predsednik: — In potem ste mesto župana prevzeli?

Rupnik: — Ko sem prišel iz internacije, mi je visoki komisar rekel, kaj namerava, kakšno službo mi namerava dati. Rekel je — službo župana.

Podpolk. Lah: — Ali ste takrat približno vedeli, koliko časa boste v internaciji?

Rupnik: — Ne!

Podpolk. Lah: — Odnosno, čez koliko časa boste izpuščeni?

Rupnik: — Ne!

Predsednik: — Ko ste prevzeli službo župana, ali ste vedeli, da s tem podpirate okupatorjev upravni aparat?

Rupnik: — (Molči.)

Predsednik: — Ste se zavedali tega?

Rupnik: — Jaz sem se sploh zavedal, da sodelujem z osvajalcem, da je to nekaj poniževalnega, zelo riskantnega in tudi nevarnega; ampak jaz kot najstarejši aktivni vojak Slovenec sem občutil, da ne morem nikoder sodelovati in pomagati ljudstvu kot pri osvajalcu na nek način, da pri okupatorju ljudstvu pomagam.

³⁴⁾ Tovariš, XXIX št. 40, 8. 10. 1973.

(Smeh v dvorani.)

Predsednik: — Pravite, da ste se zavedali, da je sodelovanje z okupatorjem sramotno in poniževalno, a takoj, ko ste postali župan, ste izdali letak, v katerem pozivate vse Slovence na tako poniževalno kolaboracijo. (Predsednik razgrne letak in bere posamezne stavke.)

„Podite vsaj enkrat res samo Slovenci! Glejte dejstvu v oči in zaupajte v Boga! Slovenci naj se zavedajo, da ta boj ne bo mnogo škodoval niti Italiji niti Evropi, pač pa nepopisno škodoval Slovincem, ker bi jim vzel zadnje možnosti da očuvajo svoj obstoj.“

S tem ste odvrčali Slovence od osvobodilne borbe in jih zavajali v službo okupatorju.

Rupnik: — Jaz sem gledal na situacijo tako: računal sem, da bo vojna trajala najmanj še pet let, pet do šest let, in da nas v tem času, izgovarjajoč se na oborožen odpor, osvajalec lahko vse iztrebi.

Predsednik: — Ali ste se zavedali, kakšen namen ima okupator s Slovenci?

Rupnik: — Pri Nemcih je bilo čisto. Hoteli so germanizirati.

Predsednik: — Vi pozivate Ljubljance in Ljubljanke, naj z marljivim delom, z lojalnim in discipliniranim vedenjem, z iskrenim sodelovanjem, posebno s svojim zaupanjem v pravičnost in velikodušnost fašistične Italije dajejo zgled Slovincem po pokrajini. Torej ne samo v Ljubljani, ampak za vso Slovenijo zahtevate, oziroma pozivate Slovence na lojalnost in sodelovanje. Kot župan ste potem podpirali okupatorjeve ukrepe za poitalijančenje in sploh za zatiranje slovenskega naroda, kot ste obtoženi. Kdaj je bila uvedena dvojezičnost v pokrajini?

Rupnik: — Mislim, da takoj.

Predsednik: — Takoj.

Rupnik: — Ko sem prišel na magistrat, je bilo vse dvojezično.

Predsednik: — Dvojezično. Ali ste vi, kot župan, priporočili uradništvu, naj bere fašistične časopise? Ste izdali o tem okrožnico?

Rupnik: — Zdi se mi, da. Priznavam, da sem dal preimenovati imena ljubljanskih ulic po fašistih, tako Gosposvetsko cesto po fašistki Arielli Rei, ki so jo ubili na Gosposvetski cesti. Udeleževal sem se in govoril na okupatorjevih prireditvah. Tako sem se v svojem govoru ob otvoritvi letnega gledališča v Tivoliju spomladi 1943. leta zahvaljeval fašistični Italiji.³⁵⁾

Dušan Željeznov:

V svoji, doslej neobjavljeni izjavi, pa piše Rupnik o tej točki obtožnice naslednje:

Rupnikov zapis:

V noči od 18. na 19. marec 1942 so aretirali v stanovanju oba sinova

³⁵⁾ Tovariš, XXIX št. 44, 5. 11. 1973. — (Bralec je opazil, kako se gen. Rupnik hiti pred sodniki sam obtoževati.)

in zeta (zet Suvajdžić je bil na intervencijo visokega komisarja pred koncem leta 1941 vrnjen iz vojnega ujetništva zaradi dejstva, ker je v Sloveniji preživel več kot deset let kot aktivni oficir). Podoficir, vodja patrolje, ki je opravil aretacijo, je dejal, da jim ni treba nesti s seboj nobenih stvari in da jih zbirajo samo zavoljo neke kontrole.

Toda ženske so stekle za patroljo in ob vrnitvi sporočile, da so vse aktivne jugoslovanske oficirje in podoficirje do 60. leta starosti strpali v domobranski vojašnici v konjušnice, da ne morejo do njih, da z njimi surovo ravnajo, a da jim je kapetan, vodja celotne akcije, dejal, naj jutri možem prinesejo stvari, ker jih bodo odposlali in internirali v Italiji kot „ribelle“.

Bil sem presenečen. 19. III. zjutraj sem stekel v urad k podpolkovniku Brami in mu izjavil svoje začudenje. Dejal mi je, da je vsa zadeva v toliko neprijetnejša, ker je tudi visoki komisar deloval proti takšnemu ravnanju.

Na mojo pripombo, da se verjetno kot edini aktivni oficir z več kot 60 leti ne bom v nobenem primeru ločil od svojih tovarišev in da bom pisмено prosil in zahteval sprejem pri visokem komisarju in komandantu korpusa, mi je odgovoril, da mi bo pri tem zelo rad pomagal. Po izročitvi pisemenih prošnji sem bil najprej sprejet pri visokem komisarju in potem pri generalu Robottiju.

Visoki komisar me je prepričeval, da mu je zelo žal za ta slučaj, ker je bil proti njemu, ker je vedel, da so bili prav aktivni oficirji in podoficirji mirni in lojalni.

Kar pa zadeva mene osebno, je tudi sam domneval, da ne bom zapustil svojih tovarišev. Z mojo zahtevo se je njegovo spoštovanje do mene visoko dvignilo in okrepilo.

Tudi general korpusa Robotti je bil ljubezniv. Dejal mi je, da je sprejel mojo prošnjo kot tudi komisarjevo priporočilo in jo s pozitivnim mnenjem dostavil nadrejenim. Na moje vprašanje, ali so oficirji dali kakšen povod za storjeni strogi ukrep, je odgovoril, da je to preventivni ukrep po višjem ukazu. Če pa je kdo trdil, da so oficirji uporniki, se je zmotil. Toda tudi sam moram videti, da kot pripadniki italijanske države ne moremo biti tudi njeni vojni ujetniki.

Po 14 dneh sta me dva višja oficirja odpeljala v taborišče Gonars, kjer sem kot „civilni interniraneec“ preživel kakih 40 dni. Na podlagi odredbe, po kateri velja interniranje samo za oficirje in podoficirje do 55. leta starosti, so me z nekaj tovariši odpeljali spet v Ljubljano, kjer nas je komandant korpusa takoj izpustil na svobodo in nas dal na seznam za prejeemanje podpore.

Že jeseni 1941. leta, ko sem ob neki priložnosti prosil visokega komisarja, naj se vsaj oficirji in podoficirji z več otroki nekako zaposlijo, da bi lažje prišli na kraj z življenjem, me je visoki komisar vprašal, kakšne

službe si pod tem predstavljam. Dejal sem mu, da prihajajo v poštev samo administrativne službe vseh panog upravne narave in da bi ti uslužbenci ne zašli v neprilike politične narave.

Zadnje dni maja so me poklicali k visokemu komisarju. Spomnil me je na zgoraj omenjeni razgovor in me vprašal, ali sem voljan sprejeti neko pomembno nepolitično, administrativno službo, ki ustreza tudi mojemu činu. Zahvalil sem se mu za veliko zaupanje, toda prosil sem ga, naj mi konkretno pove, za kakšno službo gre.

Odgovoril mi je, če hočem svojemu narodu poleg vseh zaprek tako hudega časa zares pomagati v izdatni meri, moram sprejeti službo župana mesta Ljubljane. Informacije o naravi te nepolitične službe bom še prejel.

Prosil sem visokega komisarja, naj mi izrecno pove, ali bom zares lahko in brez zamere deloval za narod tudi pri italijanskih upravnih in vojaških oblasteh, in da naj mi dovoli dva do tri dni časa za razmislek in seznanitev z naravo takšnega položaja.

Odobril mi je to in prosil, naj mu svojo odločitev osebno sporočim. Glede delovanja za moj narod me je prepričeval, da bom v okviru zakonitosti lahko razvijal polno dejavnost in da mi bo pri tem vedno pomagal.

Zelo zavestno sem preučil vse načelne dolžnosti župana in ugotovil, da so namenjene službi za dobro vsega prebivalstva občine ne glede na politične odnose in strankarsko pripadnost. S svojim poštenim in nepristranskim delom bi torej lahko koristil narodu in bil pri italijanskih upravnih in vojaških oblasteh njegov zagovornik pa tudi zaščitnik.³⁶⁾

Kriza druge polovice 1941. leta je odstopila svoje mesto nadebudnemu revolucionarnemu poletu.

Vstop Japonske v vojno in njeni začetni uspehi na Daljnem vzhodu kot tudi postopen, direktni začetek akcij Američanov proti Nemčiji; tega pri nas nismo mogli niti občutiti niti oceniti.

Glede na to je v prvi polovici leta 1942 osvobodilno gibanje v Sloveniji napredovalo naglo in uspešno. Logično je, da je temu sledila tudi reakcija tujih osvajalcev.

V Ljubljanski pokrajini je vso odgovornost za vzdrževanje miru in reda, zagotovo pa za varnost samih Italijanov, prevzela nase italijanska vojska. Izdali so znane, okrutne in zloglasne odredbe o talcih kot represivnem ukrepu proti teroristični in sabotažni dejavnosti revolucionarjev. Omenjena dejavnost je postala čedalje živahnjša in ni bila naperjena proti Italijanom in njim podobnim objektom, temveč tudi proti Slovincem.

Če so bili napadi na Slovence v vseh primerih političnega značaja, takrat (pa tudi danes) dvomim. Atribut revolucionarnega časa je, da v njem opravljajo tudi številne čisto nepolitične obračune.

³⁶⁾ Tovariš, XXIX št. 40, 8. 10. 1973.

Najbolj očitno, naravnost senzacionalno in izzivalno je bilo pač „masovno“ odstranjevanje oziroma interniranje slovenskega življa ne glede na njihovo politično pripadnost, miroljubnost in lojalnost. Tu so Italijani čisto jasno pokazali, da je sistematično uničevanje našega naroda ali neoviranega cevajanja našega življenjskega prostora z izgovorom potrebe obrambe pred komunistično revolucijo tudi najpomembnejša stvar.

Če bi slučajno gibanja OF ne bilo, bi si gotovo izmislili kake druge vzroke in postopke.

Omenjeno takozvano „odstranitev“ sta izvajali vojska in policija na že znane načine. Pri izbiri prijetih za odbiranje na „levo“ in na „desno“, to je, za izpustitev ali za internacijo, niso bili merodajni Italijani, temveč domači ljudje, včasih preoblečeni v italijanske uniforme. (O tem so se mi prej ali kasneje pritoževali številni ljudje, toda ti tožniki niso nikoli mogli povedati kaj čisto konkretnega o teh „selektorjih“ — Slovencih.)

Šele leta 1943 sem prvič zvedel, da so v noči med starim 1942. in novim 1943. letom takšno čistko izvedli samo Slovenci; in to po stanovanjih; in da je to čistko menda izvedla samo tako imenovana slovenska legija pod vodstvom nekega odbora, v katerem je sedel tudi podpolkovnik Peterlin.

Italijanom je bilo glede lojalnosti ali nelojalnosti, revolucionarnosti ali nerevolucionarnosti ali miroljubnosti vseeno. Glavno je bilo, da so bili vsi izbranci Slovenci, in da je bilo število ljudi za transport in internacijo popolno.

Tenente (poročnik), ki je opravljal omenjeni posel, je bil čisto indiferenten; kadil je cigarete in pripeljanih sploh ni pogledal. Po sufliranju poleg njega stoječega domačega „zaupnika“ je s prstom kazal „desno“, to je: izpustiti, in „levo“, to je: internirati. Razumljivo je, da je zaradi tega prišlo do hudih medsebojnih političnih obtožb.

Nekateri so se pritoževali, da so jih odbrali klerikalci, drugi obratno — OF. Tako zaneseni so boj prenesli tudi v sama taborišča, kjer so nastale različne politične skupine. Slišal sem, da je bila tam skupina OF najspodobnejša in imela tako imenovano interno upravo taborišča (kuhinjsko in kantinsko nadzorstvo, razdelitev pošte, administracijo) povsem v svojih rokah.

Takšno stanje, zares zelo težko, sem imel pred očmi. V meni je to lahko premešalo vse duhove in pripeljalo do nedoglednih persekucij v velikansko škodo narodu. Smatral sem za svojo dolžnost, da bi vsaj nekaj prispeval k pomirjenju med narodom, in pri Italijanih na vse mogoče načine zastopal interese slovenskega ljudstva.

Sklenil sem sprejeti službo župana in zahteval sprejem pri visokem komisarju.

Doma sem imel veliko neprijetnosti. Žena in mlajša hčerka sta jokali in me na kolenih prosili, naj se ne igram s svojim in njunim življenjem.

Tolažil sem ju in jima predočil, da, če propade narod, tudi za nas ni zdravila, toda popustil nisem.

Sprejem pri visokem komisarju je bil določen za 6. junij. Sedel sem in napisal znani razglas Ljubljancanom. V tem razglasu sem rotil Slovence, naj bodo zares končno samo Slovenci, naj „mladina“ preneha ilegalno vojno in da naj vsi skupaj ohranimo narodno substanco. V upanju, da bo vendar mogoče vse skupaj spraviti na skupen slovenski imenovalec, nisem naredil nobenih iluzij ne na prvi ne na drugi tabor, temveč sem oba tabora nazval „mladino“, medsebojno, obojestransko borbena aktivnost pa „ilegalno“ vojno. Omenil sem samo kapitaliste kot glavne krivce vojne in storil vse, da bi v bodoče laže odprl njihova vrata, Italijanom nujno potrebne komplimente.

V smislu tega razglasa sem bil krepko odločen, da z najstrožjo objektivnostjo in pravičnostjo, še posebej pa s potenciranimi socialnimi občutji upravljam občino v korist vsega prebivalstva.

5. junija popoldne so me s pismeno notico obvestili, da je razglas v celoti odobren, njegovo slovensko in italijansko besedilo pregledano in popravljeno ter v redu in da ga bodo v noči med 5. in 6. junijem afixirali, ko me je nenadoma obiskal generalštabni polkovnik Vauhnik.

Čudil sem se temu obisku, kajti Vauhnik me je od svojega prvega obiska ob prihodu iz Hrvaške — obisk pa je bil takrat še pristržno iskren — popolnoma ignoriral in se me izogibal.

Takoj je začel govoriti o vojni in razgovor razvlekel do neskončnosti. Po njegovem rezimeju, da je nemogoče premagati nemško vojsko, in ko so prinesli čaj, sva prešla čisto na zasebne zadeve. Ob slovesu, po skoraj štiriurnem obisku, mi je Vauhnik dejal, da se po mestu govori, da bom postal župan. Opozoril me je, nekako v grozečem tonu, naj tega položaja nikakor ne sprejemem, temveč naj zahtevam od Italijanov sklicanje nekakšnega narodnega odbora, ki naj bi upravljal celotno pokrajino. Delal sem se, kot da me njegov opomin malo briga.

Po Vauhnikovem odhodu sem menil, da so ga nujno poslale osebe ali skupine, katerim je zaradi indiskretnosti z visokega komisariata postal znan moj primer. To navajam zato, ker je Vauhnik iz mojega iskrenega in odkritega prijateljstva v jugoslovanski vojski postal zame neka popolnoma skrivnostna osebnost. Kasneje, pri Nemcih, sem na svoja vprašanja o njem dobival izmikajoče se odgovore in vtis, da jim je o tem neprijetno govoriti.

V taborišču Taranto sem od hrvaških generalov Krena in Rubčića slišal, da je bil menda Vauhnik kriv za ustrelitev polkovnika Hočevarja in neke oficirske soproge — Škofjeločanke (ime sem pozabil; če pa se prav spominjam, je bila iz družine Thaler).

6. junija 1942. leta sem sprejel dolžnost župana od dr. Adlešiča in se začel še istega dne seznanjati s stanjem in delom.

Mislím, da mi mojega upravno-administrativnega delovanja na položaju župana ljubljanskega ni potrebno razlagati, ker je vse: kako, kdaj in zakaj sem delal, razvidno iz protokola aktov in arhiva ljubljanskega magistrata, lahko pa se tudi zaslišijo uslužbenci iz tistega obdobja.

Vsi uslužbenci magistrata in jaz sam smo se vzajemno trudili, da bi bili celotni občini, to je vsem prebivalcem, še posebej pa revežem v korist in pomoč. Strankarskih pristranosti v poslovanju ni bilo.

Glede na čas od 6. VI. 1942 pa do 8. IX. 1943 bom v nadaljevanju navedel samo tista dejstva, ki so političnega pomena, toda izven okvira in brez sleherne zveze z mojimi upravno administrativnimi dolžnostmi župana ljubljanskega.

Med opravljanjem obiskov pri predstavniku najvišjih slovenskih oblasti sem bil tudi pri knezoškofu dr. Rožmanu. Pritoževal se je nad zelo težkim stanjem v pokrajini in trpljenjem naroda med nakovalom Italijanov in kladivom partizanov. Nič mi ni omenil kakega samoobrambnega gibanja po vaseh, čeprav sem, kot bom kaj kmalu razložil, že čez nekaj dni zvedel, da so konference odbora za organizacijo in vodstvo naših vaških straž v škofijskem dvoreu in v njegovi prisotnosti.

Vrnil mi je obisk in me ob tej priložnosti prosil za neke malenkostne usluge karitativne narave, kot tudi za neke intervencije pri Italijanih, da bi nekatere, meni znane ljudi izpustili iz internacije. O politiki tudi to pot ni bilo niti besedice, ker sem se v smislu svoje odločitve, da odigram svojo župansko vlogo čisto nepristransko in nepolitično, strogo izogibal razgovorom, ki bi me na nek način lahko vezali. Celo slučaj, da je bil pred najinim nastopom na stopnicah magistrata, pred najinimi očmi od teroristov ubit neki hrvaški trgovec, ni povzročil nikakršnega komentarja politične narave.

Knezoškof je bil do mene, ne vem zakaj, zelo nezaupljiv pa tudi neiskren, kar sem zvedel šele sedaj, na božič 1945. leta v taborišču pri Tarantu od hrvaškega polkovnika Aleksiča, ki me je vprašal, zakaj je bil ljubljanski škof name tako besen ter me je njemu in ministru Frkoviću (30. aprila 1945) orisal v najbolj črnih barvah. O tem in ostalem pa več v teku nadaljnjih izvajanj, zlasti še aprila in maja 1945. leta.

Razumljivo je, da so glede na moje županstvo lahko ljudje iskali stike z menoj neposredno ali posredno zaradi različnih zadev. Največ je bilo prošenj za moje intervencije pri italijanskih vojaških in civilnih oblasteh za izpustitev internirancev na prostost. Zelo rad in brez izjeme sem se zavzel za slehernega interniranega Slovenca. Dva moja sekretarja s perfektnim znanjem italijanskega jezika, pa tudi sam osebno, smo takorekoč brez prekinitve pisali pisma tako imenovanim „eccellenzam“, sam osebno pa sem bil zavoljo tega tolikokrat na visokem komisarjatu in na XI. Corpo d' Armata, da so me dežurni, sekretarji in adjutanti že pisano gledali. Pretežni

del mojih intervencij je seveda padel v vodo, ker so „eccellenze“ hotele ustreči, referenti pa ne.³⁷⁾

Dušan Željcnov:

Iz doslej zapisanega smo videli, da je Rupnik, takoj ko je bil imenovan za ljubljanskega župana pod Italijani, izdal tudi oklic za Slovence, češ naj se „streznijo“. Liberalni prvak Adolf Ribnikar, bivši lastnik mariborskega „Večernika“, je Rupniku takrat urno napisal pismo, ki je bilo na obravnavi proti Rupniku in soobtoženim tudi predloženo kot dokazilno gradivo. Ribnikarjevo pismo, ki ga tu navajamo v celoti, pa je prej dobilo v roke vodstvo Osvobodilne fronte kot Rupnik, ki so mu ga izročili šele Italijani v italijanskem prevodu.

Pismo Adolfa Ribnikarja:

Vaš oklic, ki ste ga izdali Ljubljančanom kot novoimenovani župan, je za nas historičen akt v zgodovini slovenskega naroda. V tako strašni krizi slovenski narod še ni bil in ni še doživel tako splošne neorientacije in razkroja. Razvoj dogodkov pri nas z vso naglico žene narod v propad. Odkar se je pri nas začela vojna, ste vi, gospod general in župan, prvi, ki je imel toliko poguma, da je pozval Slovence v najskrajnejšem trenutku k vzajemnosti, dočim so se ostali številni voditelji slovenskega naroda poskrili po mišjih luknjah.

Kot sin slovenske matere ste prevzeli nehvaležno nalogo, da s pozabljenjem vsega, kar vas je doletelo od bratomorne strani, širokogrudno apelirate na vse Slovence brez razlike, naj vsaj enkrat bodo res Slovenci in naj zato opuste narodni skupnosti škodljive stvari, ker jim gre za biti ali ne biti, sicer pa jim grozi popolen propad. In prav sedaj je nastopil trenutek, da bi se morali staviti vam v pomoč zlasti vsi trezni in pametni ljudje, da vam s sistematično akcijo pomagajo odvrniti sicer neizbežno katastrofo slovenskega naroda.

V to svrhu je najprej potrebna temeljita preorientacija javnega mnenja, da bi moglo ljudstvo jasno ločiti komunizem od slovanstva. Saj je bila pri nas le mala peščica resničnih komunistov, vse drugo pa je zapeljano v zmoto. Veliko vam bi pomagalo tudi časnikarstvo, ki pa se je skrilo iz strahu pred partizani pod klop.

V propagandne svrhe bi bili potrebni letaki, ki naj bi slikali pogubnost partizanstva z vseh strani; dalje bi bila potrebna agitacija od osebe do osebe, ki pa bi morala izhajati iz kroga, ki je sposoben dajati direktive za tako propagando.

³⁷⁾ Tovariš, XXIX št. 41, 15. 10. 1973.

Okupacijska oblast bi morala to vsaj dobrohotno tolerirati. Gledati bi tudi morala, da se ne bi uvrščalo vse Slovence med komuniste. Če se vsakogar preganja kot komunista, se napeljuje voda na partizanski mlin. Morala bi se poiskati tudi pot, da se po partizanih zapeljani ljudje zopet lahko vrnejo v vrste lojalnih Slovencev. Najprej pa je treba seveda lojalne in pametne Slovence ojunčiti, jih na kakršen koli način organizirati. OF je prav zato uspevala, ker je znala v pravem momentu organizirati ljudstvo, ki je bilo prepuščeno samemu sebi.

Prominentni Slovenci, naši najvidnejši kulturni, socialni in gospodarski delavci bi morali kot rodoljubi pozivati na solidarnost, na mir in red in vsako kaljenje solidarnosti označiti kot grobokopstvo in izdajstvo za slovenski narod. Taka objava bi morala imeti čim več podpisov, ker je samo tako mogoče zlomiti partizansko strahovanje ter prekueniti javno mnenje.

Še polno drugih stvari bi bilo potrebno. Vse te akcije bi se morale vršiti strogo zaupno in bi jih bilo treba kolegialno reševati v manjšem krogu spretnih ljudi. Izdelan bi moral biti podroben načrt akcije, predno bi se začela izvajati.

Čim bi bil na ta način teren za duhovno prerojenje Ljubljancev pripravljen, bi se v primeru potrebe lahko pristopilo k formiranju kake „moščanske garde“, seveda v sporazumu z okupacijsko oblastjo. Koliko bivših oficirjev bi se dalo tu plodonosno uporabiti, tako pa polegajo po taboriščih brez dela. Taka akcija bi se najlaže in nevpadljivo morda lahko pričela pri gasilcih. Za vzdrževanje javnega reda in miru in za kontrolo komunistov bi bila morda na mestu kot pomožna sila okupacijske oblasti kaka mestna policija, kakor jo je Ljubljana že imela v Avstriji. Slovenci, ki poznajo ljudi in lokalne razmere, naj bi pri preganjanju ljudi imeli vsaj nasvetovalno pravico, da bi se normaliziranje razmer čimprej doseglo.

Iz vaše objave Ljubljancev sklepam, da vam je okupacijska oblast velikodušno naklonjena pri tem, da se potegnete za interese slovenske narodne skupnosti, česar v Nemčiji še nismo doživeli, in zato mislim, da nisem šel predaleč, če sem se dotaknil vprašanj, ki ne spadajo toliko v uradni krog ljubljanskega župana, kot pa v delokrog odrežitelja slovenskega naroda, čigar položaj ste v današnjih dezolatnih razmerah dejansko prevzeli.³⁸⁾ (Sledi)

³⁸⁾ Tovariš, XXIX št. 46, 19. 11. 1973.

Gorjan:

Žrtve komunistov v Gorjah in okolici

Prva žrtev v Gorjah je bil orožnik *Vernik*, ki je bil orožnik na žandarmerijski postaji v Gorjah. Ker je dobro obvladal nemščino, so ga Nemci pustili na svojem mestu. Stanoval je z družino v hiši Emavs v Dolnjem Brdu, to je prva vas nad Gorjami. Bil je veren človek in je vsako nedeljo šel k sv. maši v Gorje. Neko nedeljo l. 1942 je šel k sv. maši ob deseti uri, na poti ga je počakal za živo mejo kakih 200 m od hiše *Ernest Zajdler* in ga ustrelil. Omenjeni *Zajdler* je bil partizan na Gorenjskem in nezakonski otrok. Ubijalca in žrtev sem osebno poznal.

Druga žrtev je bil *Ivan Černe*, doma iz Gorij. Ker se ni hotel pridružiti partizanom so ga odpeljali in ubili nad Polšico v goši nad Gorjami. Našel ga je pastir, ko je pasel krave napol zgoratega in plitvo zakopanega. Spoznal ga je njegov oče po obleki, ki se je nahajala v bližini. Ubit leta 1942.

Tretji je bil *Franc Srna* star šele 18 let. Z očetom sta šla s konjem po seno v hrib Zalednico t. j. kakih 100 metrov nad cesto, ki pelje čez Poljane na Jesenice. Ko še nista naložila sena pridejo trije partizani in mu ukažejo, da gre z njimi. Oče jih je prosil naj ga pustijo a je bila vsaka prošnja zaman. Odpeljali so ga v pogorje Mežakljo nad Jesenicami, kjer so ga obtoževali, da jih izdaja Nemcem. Med zasliševanjem ga nekdo vpraša če bi rad šel domov. On mu odgovori da. Ali se ne bojiš Nemcev, mu reče. Odgovori mu, da ne in da mu ne bodo nič naredili. Takrat ga *Mučkov Stan* (partizan) udari s krampom po glavi, da je obležal mrtev. Pokopali so ga precej plitvo pod neko smreko. Tam še počiva in jaz vem za njegov grob, kar mi je povedal moj kolega, ki je bil tudi partizan. Tudi to je bilo 1942.

Temu sledi *Guharjev Janez in njegova žena* tudi l. 1942. Ves čas je bil drvar in ker v družini nista imela otrok mu je tudi žena vedno pomagala pri delu. Cel teden sta bila v gozdu in sta se le koncem tedna vračala domov, da nakupita hrano za naslednji teden. Ker je on dobro obvladal nemščino so ga Nemci postavili za njegovo okolico t. j. Spodnji in Zgornji Graben za „Gruppenleiterja“. Zaradi tega sta bila na črni listi. Ko sta bila na delu v gozdu so ju odpeljali in ubili na Mežaklji. Oba so vrgli v prepad a se je posrečilo njegovemu nečaku Jožetu, da ju je prepeljal na domače pokopališče v Gorje.

Peti je bil *Janez Tomejc „Kofčar“* po domače iz Spodnjih Gorij. K njemu na dom je prišel partizan *Andrej Žvan*. Janez je slutil kaj to pomeni in sta se spoprijela a je moral Žvan pobegniti. Pri tem spopadu je dobil Janez težke poškodbe po glavi in vratu in so ga morali zato takoj odpeljati v bolnišnico na Jesenice. Po štirih mesecih l. 1943 ga je isti partizan

na domu ustrelil skozi okno. Janez je bil obdolžen, da je izdal soseda, ki je bil v goši, da hodi zvečer domov. Neki večer so Nemci naredili pri sosedu zase-do, ga ujeli in ubili ter požgali njegovo hišo.

Šesti je Jože Polak in njegova žena. Imela sta dve hčerki ter sta sta-novala v lepi hiši v Sponjih Gorjah. Polak je bil „Gruppenleiter“ za Spodnje Gorje. Delal je po žagah in po hribih prevzemal les. Na Poljanah so ga ujeli in odpeljali na Mežakljo ter ubili. Ker se ni vrnil domov ga je šla drugi dan iskat njegova žena z obema otrokoma na Mežakljo. Tam so tudi njo prijeli in ubili. Obe hčerki so odpeljali na Primorsko k nekemu kmetu. Obe sem našel l. 1944 v neki vasi nad Cerknem, ko smo bili v akciji. Spoznali sta me in vprašali kaj je z mamo in očetom, čeprav sem vedel, ji-ma nisem povedal resnico. Ko govorim z njima me vpraša nemški častnik če ju poznam. Na to vprašanje je odgovorila sama starejša hčerka, ki je zna-la boljše nemško kot jaz od kje sta. Takoj so ju odpeljali z avtomobilom ne v Gorje, ampak k stari mami na Brezje kjer še danes živita. Njih hišo v Gorjah ima sedaj nek komunist.

Sedmi je bil gorjanski občinski tajnik F. Čop, doma iz Blejske Do-brave. Ko se je l. 1943 vračal domov iz vlaka ob 10. uri ga je počakal in ustrelil v glavo partizan *Andrej Žvan*. Imel je eno stekleno oko, ki mu ga je strel odnesel. Od dveh sinov mu je eden mislim padel v nemški vojski, dočim je drugi sin baje v Argentini. Čop je imel za ženo Nemko, ki je bila ze-lo prijazna. Njo so ubili po osvoboditvi na Mežaklji a Čop je pokopan v Zgor-njih Gorjah. Sina Jožeta sem zadnjikrat videl v taborišču Spittal na Dravi kamor so ga pregnali osvoboditelji.

Osmi je bil Svoboda iz Spodnjih Gorij. Ko so ubili tajnika čopa je tajniške posle občine prevzel Svoboda. Bil je upokojen gozdar šumske Go-spodarske Uprave Bled. Ko je šel opoldne iz Zgornjih Gorij domov na kosilo sta ga dva partizana ustrelila na cesti kakih 500 m od doma. Oči-vidci povedo, da je imel Svoboda samokres in da se je branil, dokler je imel municijo. Pokopan je na pokopališču v Gorjah.

Deveti je Florjan Ulčar, ki je živel z družino: ženo in dvema hčerka-ma v Spodnjih Gorjah. Bil je kovač in je znal dobro nemško ter je rad po-hvalil Nemce. To je bil vzrok za katerega so ga ubili. Neki poletni večer l. 1943 se je umival v kuhinji in ga je skozi okno ustrelil *Andrej Žvan*. Za Florjanovo smrt so Nemci ustrelili pet talcev-domačinov, ki so jih pripel-jali iz Begunj in sicer: Pepeta in Jožeta Repe iz Spodnjih Gorij (Flor-janova soseda), Purgermajtro Franco iz Krnice ter še dva, ki sem ju poz-nal a se ne spominjam imen. Florjana so pokopali v Zgornjih Gorjah, talci pa so bili na prošnjo Florjanove žene pokopani v Spodnjih Gorjah pri cerkvi, ki je podružnica fare Zgornjih Gorij, ker so jih mislili pokopati na njeni njivi.

Deseti je Janez Jan iz Viselnice št. 6 (Pogljajnov). Bil je dober fant in vsa družina verna. Pri Orlih je bil dober telovadec a je ob razpustu Orlov prestopil k Sokolom. Bil je nekaj časa v nemškem ujetništvu. Večkrat je šel na Bled, zato so ga obdolžili, da nosi pošto Nemcem in da izdaja. Enkrat ga na poti domov počaka partizan Stanko Kocjančič iz Zgornjih Gorij. Bila sta najboljša prijatelja (Sokol) in mu pravi: veš Janez, ti jih na Bledu na komandi gotovo poznaš, veš jaz bi se rad rešil te gošarije ali bi ti vprašal, če se jaz lahko vrnem domov? Janez pravi: Bom poskusil govoriti in ti bom povedal. No pa pridi enkrat k nam v gošo pogledat, mu še reče Stanko. Janez nič hudega sluteč vzame en večer kolo in se poda v gošo a da ne bi zbudil sum se poda v vas Laze t. j. zadnja vas nad Gorjami. Kaka dva kilometra naprej so bili gošarji v goši. V vasi ga povabijo naj gre z njimi v njih logor. Tam mu dajo hrano in so kadili cigarete dolgo v noč. Nato mu reče kolega Stanko: Ti ostani danes kar pri nas, ker je že pozno in boš šel jutri domov. Ponoči, ko so mislili, da spi so navalili nanj, da bi ga zvezali, a ker je bil Janez zelo močan in jim je hotel pobegniti ga je Stanko Kocjančič z nožem zabodel sedemkrat v prsa. Mislili so, da je mrtev in so ga zato vrgli ven na sneg. Ker je bilo precej hladno se je prebudil in se napol mrtev vlekel do prve hiše v hlev. Zjutraj so opazili, da ga ni in so ga izsledili po krvavem snegu. Vzeli so konja in Janeza navezali za noge in ga vlekli nazaj v logor kjer ga je Stanko ubil z ročno granato. Pokopan je za Pavovčevim plotom nad vasjo Laze. To mi je pripovedoval očitavec s katerim sva bila skupaj nad Idrijo. Pa tudi sam sem slišal, ko so se stražarji pogovarjali, ko so me čuvali. O tem drugič.

Enajsti je Franc Pretnar iz Podhoma. Bil je zelo dober mizar in je imel lepo delavnico v Podhomu. Ni hotel v gošo. Ker je imel motorno kolo je večkrat raznašal kake plakate ali podobno. Osumili so ga, da dela za Nemce, posebno zato ker mu niso vzeli motorja. Neki večer, ko se je peljal domov so ga čakali ne daleč od Podhoma, ga odpeljali na Mežakljo ter ubili. Tudi motor so mu vzeli. Kje je pokopan ne vem — mislim, da tam kot drugi.

Dvanajsti je bil ugleden kmet iz Zasipa, po domače Span. Imel je za ženo hčer Jakoba Jana iz Podhoma. Neki večer pridejo gošarji, mu obravbajo hišo ter hlev, njega pa zvežejo in odpeljejo pod Stol — Karavanke. Pri zgornji koči je moral stati v snegu celo noč nag. Zjutraj so ga z žago prerezali na dvoje in tako je umrl.

Trinajsti je Martin Tomejc iz Zgornjih Gorij. Neki večer pride v hišo partizan Ernest Zajdler in mu reče: Danes imam nalog, da te ubijem. Žena in on ga prosita, da ga pusti. Poči strel in obležal je mrtev. Pokopan je v Zgornjih Gorjah.

Ko so partizani pobili v Medvodah nekaj Nemcev so vedeli, da jim bo-

do Nemci vrnili, zato so tudi po Gorjah in okolici partizani izvršili nasilno mobilizacijo. Nemci so razbili Dražgoše. Partizani so pobegnili in ob tej priliki zahrbtno pobili precej mobilizirancev, ki jim niso bili po volji a so rekli, da so padli v boju. Tudi iz Gorij so bili ubiti: *Komar Andrej* (Pekov), *Lojze Žvan* (Porov) in *Franc Polda* iz Krnice (brat dom. kurata Toneta Polda).

Trojarjev Tenej iz Lazov. Bil je napol slep. Večkrat je hodil na Bled in so ga zato obdolžili, da nosi pošto Nemcem in jih izdaja. Neki večer so ga vzeli in ubili na Mežaklji. Ubili so tudi njegove sestre moža.

Ko greš iz Krnice preko mosta po cesti na Radovno je hrib Kočevnik. Malo stran od ceste je stanoval precej priletan in pobožen mož. Rekli so mu *Peter izpod Kočevnika*. Ko so hodili Nemci tja so se ustavljali tudi pri njemu ker je dobro govoril nemško. Neko popoldne sta se zopet ustavila pri njemu dva nemška vojaka in sta ga vprašala, če pridejo tja gošarji. On nič hudega sluteč jima odgovori, da jih večkrat vidi. Ukazala sta mu, da gre z njima in sta ga ustrelila kakih 50 metrov od hiše. Omenjena Nemca sta bila gošarja preoblečena v nemške uniforme. Pokopan je v Gorjah.

Lovro Poklukar iz Polšice je bil ustreljen iz zasede pod Podkljuko. Ko so Nemci ustanovili „vermaht“ so vzeli tudi nekaj fantov in so jim rekli ta strgani. Ko so se nekoč vračali iz hajke so jim gošarji napravili zasedo. Takrat je bil ubit Lovro in še neki drugi. Tudi dva partizana sta padla, eden je bil Porov Jože iz Spodnjih Gorij, a drugega nisem poznal.

Cene Černe (Potokarjev) iz Gorij je brat Ivana Černeta, ki je omenjen kot druga žrtev in tudi ni hotel v gošo in je zato odšel na Koroško. Tam je nekaj časa delal a pozneje je bil pri nemški žandarmeriji. Cene je imel deklet iz Spodnjih Gorij, njena sestra Ančka pa je delala v nemški pisarni na Bledu in je imela tudi dobre zveze z gošo. Obe sestri sta šli večkrat obiskat Čeneta in ga nagovarjali, da naj se vrne domov. Ko je Nemcem šlo slabo sta mu nesli partizansko izkaznico. Verjel jima je in se vrnil domov. Nikoli ni prišel do doma, ker so ga pri vlaku prijeli, odpeljali na Mežakljo in ubili.

Ivan Slivnik (Čebularjev) iz Spodnjih Gorij in *Pretnarjev Franc* iz Polšice sta bila stara šele 18 let. Gošarji so ju mobilizirali. Oba sta bila dobra katoliška fanta in je imel Ivan še kroj fantovskega odseka. Ker ju niso mogli prepričati za njih idejo so ju vzeli čez par mesecev na Koroško. Nad Pliberkom so napravili navidezni napad in so oba zahrbtno ustrelili. Pokopat ju je šel Martin Jan, oče Maksa Jana, ki živi v Argentini.

Pajdova družina iz Grabča. Imeli so tri fante in eno hčer. Najstarejši sin Ivan je bil električar in je delal na Jesenicah pri K. I. D. En večer so ga mobilizirali in je bil dolgo pri njih. Imel je deklet „Moravčec“

vo" iz Grabča. Večkrat se je oglasil pri njej. Neki večer so mu naredili Nemci zasedo in ga ujeli. Dolgo je bil zaprt v Begunjah. Stariše, oba brata in sestro so Nemci, zaradi tega takoj izselili v Nemčijo v bližino Nuerenberga. Po par mesecih so tja poslali tudi Ivana. Ker so imeli dobre zveze z Nemci so jih spustili in poslali domov. To je bila nesreča za nje. Prvi večer, ko so se vrnili domov so prišli partizani in odpeljali vse tri fante. Ludvika in najmlajšega so poslali naprej a Ivana so ubili na Možaklji. Za drugega dva brata sem zvedel, da so ju ubili v Martinj Vrhu.

Trije bratje Mlekuš. Bili so iz Jesenic a so imeli hišo na Poljanah. Bili so najprej v nemški vojski a pozneje domobranci. Po nemškem razpadu je prišla sestra na Brezje kjer smo bili domobranci, ter jih pregovorila, da so šli domov. Tudi mene je hotela nagovarjati za to a me ni dobila, ker sem bil v cerkvi. Ko pridejo v Gorje so jih zaprli v nek hlev in tretji dan jih je njih brat postrelil v Pokljuški luknji. Štirje bratje so bili partizani a sestra terenka.

Na Poljanah so po osvoboditvi *postrelili 40 Nemcev.* Ker je bilo temno jim je eden ušel. Ta je lansko leto prišel kot letoviščar na Bled in je šel tudi na Poljane. Seveda so ga takoj prijeli in poslali nazaj čez mejo.

Ob koncu vojne so zopet mobilizirali in pobrali še to kar je bilo doma z namenom, da gredo branit Primorsko in Trst. Tam so zahrbtno umorili več fantov in mož, ki jim niso bili po volji. Spominjam se samo *Janeza Pogačar* in *Lojza Kobal* iz Gorij.

Nad Gorjušami v Bohinju so ubili *kaplana Huto.* Zvabili so ga, da je šel obhajati otroke. Tam so mu vzeli hostije, njega pa ubili s krampom. Ta partizan, ki ga je ubil je čez nekaj tednov dobil od Nemcev rafal in sedaj ne more ne umreti ne živeti.

Vinko Repe je ustrelil opoldne Nemca *Lukmana* šefa K. I. D. in so zato Nemci postrelili 50 talcev.

Bral sem v knjigi začetne črke J. J. M. To je *Jakob Jan Marolt* doma iz Podhoma, ki je imel največjo kmetijo v Podhomu in bil narodni poslanec. Njemu so izropali prav vse in je sedaj že mrtev.

Poleg že omenjenih žrtev je v nemškem ujetništvu umrlo: *organist* iz Gorij, *Barunov oče* (Repe), *Porov oče* in *Janez Žvan* iz Spod. Gorij ter *Pogljajnov Matevž* iz Viščelnice. Od partizanov: *Andrej Prešeren* iz Zgor. Grabna ter *Stanko Žvan* iz Spod. Grabna, *Jože Žvan*, *Andrej Žvan*, *Dolfi Repe*, *Stanko* in *Jože Pristov*, *Lovro Kogoj*, *Jože Kobal*, *Šemen Repe* ter *Rudi Pretnar* iz Gorij in *Žagar Franc* iz Poljan.

Požgali so žage: *Fortuna*, *Jan*, *Mulej* ter na tisoče m³ lesa in desk. *Tovarno Vintgar*, *Sokolski dom* ter vse kraljeve vile na Mežaklji, ki so stale milijone in vse kočee in hotele na Podkljuki.

VELIKA NOČ 1975

Bratje, postrgajmo stari kvas, da bomo novo testo

Če kdaj, je v tem spominskem letu potrebno, da se poglobimo in da iz globine naših duš zajamemo ponovno in ponovno tisto duhovnost, ki je nekoč bila naša gonilna sila, tisto, zaradi katere so tisoči naših najboljših pred 30 leti umrli. Le duhovno močni — prerajeni bomo mogli vztrajati v teh časih, ko podtalne brezbožne sile načrtno minirajo same temelje krščanskih izročil. Nekoč smo se odločili zanje, borili smo se ramo ob rami z junaki našega naroda za krščanske ideje in dolžni smo tudi danes ta boj nadaljevati. Ta naš boj je danes drugačen — ne z orožjem v roki pač z orožjem resnice in pravice. Sami smo danes, daleč od rodne grude, daleč od onih, ki so za vzvišene ideale padli, sredi materialističnega močvirja živimo in v tem znano utoniti, ako ne bomo duhovno močni, trdni in povezani med seboj.

Ponosni bodimo na našo preteklost, ponosni vedno na naše padle junake, ki so pred 30 leti umrli zato, da bi mi živeli in delovali po njihovem vzgledu. Oni so naša opora, oni poroštvo bodočih dni, oni naš ponos in naše upanje. Slovenski narod je pred 30 leti bil prevaran in izdan ter pahnen v novo suženjstvo. Le berite sporočila od doma in spoznali boste, da se diktatura proletariata ni spremenila od tedaj odkar so v masah klali cvet slovenskega naroda. Kot bivši domobranci smo dolžni ohranjati poroštvo naših padlih soborcev. Nihče nam ne more odrekati, da se ne bi v njih spomin sestajali, združevali in v zahvalo za njihovo žrtev njim prirejati proslave. **PADLI DOMOBRANCI ZASLUŽIJO, DA SE JIH SPOMINJA VSAK SVOBODEN SLOVENEK**, mi boreci pa smo jim dolžni še mnogo več. Če katerakoli slovenska organizacija priredi proslave v njih spomin bodimo veseli in udeležimo se jih, toda ne pozabimo tudi na našo osrednjo proslavo, ki naj bo letos duhovno najmočnejša. **TU KOMPROMISOV NI!** Nikdar in pod nobenim pogojem ne nasedajmo intrigam, ne strašimo se javno povedati, da smo se ramo ob rami borili s padlimi domobranci — tem in tistim vzvišenim idejam ostanemo zvesti do smrti. **Da, bodimo trdni vendar strpni in močni, da nas ne bo omajal vsak vetrič natolcevanj od leve ali desne. BRATJE NA PLAN, tako nam velevala SLOVENSKI DOMOBRAN.**

Odbornikom in vsemu članstvu želimo blagoslovljeno Veliko noč z željo, da bi vstali Zveličar podelil nam vsem, našim družinam in našemu narodu čiben žegen in dal milost da mu ostanemo zvesti.

za gl. odbor
Fr. Grum

Tragedija generala Mihajlovića

Pod tem naslovom je prof. Mihajlo Mihajlov, ki so ga jugoslovanske oblasti spet zaprle, v ameriški publikaciji „The New Leader“, objavil pričujoči članek. Ker sta tako avtor članka, kot njegov subjekt, prominentni osebnosti v najnovejši zgodovini jugoslovanskih narodov, objavljamo prevod v celoti.

Lanskega oktobra, je beograjsko sodišče obsodilo na petletno ječo 74-letnega, bolnega Djura Djurovića, pod obtožbo, da je pisal sovražne članke za tuje publikacije. Djurović je imel prvo srečanje z jugoslovanskimi zakoni že leta 1945, kot tajnik Narodnega odbora, katerega je formiral general Draža Mihajlović, glavni tekmeč „maršala“ Tita med drugo svetovno vojno. Potem, ko je odslužil 17 let od prejete 20-letne ječe, je Djurović napisal knjigo o svojem življenju v zaporih ter je del tega rokopisa poslal prijateljem v Pariz. Čeprav to gradivo doslej še ni bilo nikjer objavljeno, je bil v smislu člena 109 jugoslovanskega kazenskega zakonika, obsojen zaradi dejanj, katerih namen je „odstranitev obstoječega reda“.

Proces proti Djuroviću je ponovno obrnil pozornost javnosti na eno najbolj bolečih vprašanj, pred katerimi stoje jugoslovanski komunisti: njihovo stališče do gibanja generala Mihajlovića. Mihajlović je bil ustreljen že leta 1946, toda iz leta v leto se pojavljajo članki, knjige in filmi, katerih namen je dokazati, da v bistvu ni bil sovražnik nacističnih osvajalcev. Njegovi nasprotniki trdijo, da je bil od vsega začetka nemški kolaborater, toda to trditve podpirajo v glavnem samo z dejstvom, da se je boril tudi proti komunistom.

Toda bolj ko se uradna propaganda trudi, da bi oblatila Mihajlovića, močnejši so pomisleki nepristranskih opazovalcev. Vse, kar skuša režim dokazati, postane dvomljivo če samo primerjamo sedanjo popolno izmišljotino, z zgodovino notranje jugoslovanske borbe, kot jo je takoj po vojni orisal komunistični tisk sam. Poleg tega mnogi tajni dokumenti, ki so zdaj dostopni v britanskih, ameriških in nemških vladnih arhivih, mečejo novo luč na odnose Zaveznikov in Osi do nasprotujočih si gibanj maršala Tita in generala Mihajlovića. Pokazala se je jasna podoba, ki nam pojasnjuje zakaj je zmagal Tito, toda nekateri važni vzroki Mihajlovićevega poraza, so še vedno prikriti.

Če pa hočemo do kraja razbrati kompleksnost zagrizene borbe, ki sta jo ta dva tekmeča vodila v času fašistične okupacije, se moramo na kratko ustaviti ob ustanovitvi jugoslovanskega kraljestva. Ustanovljeno je bilo leta

1918, ko sta se kraljevini Srbija in Črna gora, združili s Hrvatsko in Slovenijo, dotlej deloma Avstro-Ogrske. Ta nova država južnih Slovanov, je bila od vsega začetka obremenjena z mnogimi nacionalnimi, družbenimi in političnimi problemi. Najresnejši je bil antagonizem med dvema največjima narodnostima — pravoslavni Srbi in katoliškimi Hrvati, ki govore isti jezik,, imajo pa različno zgodovino in družbene navade.

Ta obstoječa socialno-politična protislovja bi bilo težko rešiti celo v neki državi z dobro utrjeno demokratično tradicijo kaj šele pod napol diktatorskim režimom srbske kraljeve dinastije Karadžordževićev. Toda najusodnejša napaka vladarjev je bila v njihovem nepravilnem zadržanju do komunistov in pri tem, je treba priznati, da so pri formuliranju tega zadržanja igrali precejšnjo vlogo ruski emigranti, živeči v državi.

Kot drugod po Evropi, je komunistično gibanje tudi v Jugoslaviji, takoj po prvi svetovni vojni, doživelo velik vzpon. Če pa bi mu bil dovoljen razvoj v okviru demokratičnih zakonov, se ne bi nikdar razvil v organizacijo z železno disciplino, kot se je to zgodilo, ko je bila Partija proglašena za protizakonito, njeno delovanje pa ovirano na številne načine, tudi z doigimi zapornimi kaznimi, ki so komuniste samo še podžigale v fanatizmu in podtalnem delovanju.

Mnogi ruski emigranti v Jugoslaviji, kjer sta jih brez pomislekov sprejela narod in vlada, so to naklonjenost poplačali z izboljšanjem nivoja gledaliških, opernih in baletnih skupin v državi, bistveno pa so doprinesli tudi k razvoju znanosti na univerzah. Med njimi pa so bili tudi ekstremni desničarski elementi, ki so škodljivo vplivali na jugoslovansko politiko do komunistov. (Ko je Nemčija pregazila Jugoslavijo, so ti ruski elementi osnovali prostovoljno vojaško gibanje, okrog 10.000 mož, ki naj bi se borili proti Boljševikom na Vzhodni fronti. Namesto tega, jih je nemška Vrhovna komanda pod imenom „Ruski Gardistični Korpus“, ves čas vojne uporabljala za boj proti Titovim partizanom in ta korpus je izgubil tri četrtine svojih pripadnikov v teh bojih.)

Ker kralj Peter ni imel široke zaslombe v narodu, se je aprila 1941, avo-tedenska nemška in italijanska kampanja proti Jugoslaviji, končala s sramotno kapitulacijo jugoslovanske vojske, s pobegom vlade na zahod in razkosanjem države. Dve novi satelitski državi sta bili vzpostavljeni: uradno nezavisna Hrvatska, kjer so se polastili oblasti hrvatski fašisti, Ustaši; in Srbija, ki jo je zasedla nemška vojska in se je znašla v podobnem položaju kot Petainova Francija. Komunistična partija se je pri tem držala ob strani ter je v skladu s takrat obstoječim sporazumom med Hitlerjem in Stalinom, sprejela načelo: „V imperialistični vojni ne bomo sodelovali.“

V teh okoliščinah, se je general-štabni polkovnik Draža Mihajlović, profesor Vojne Akademije, odločil, da ne gre v nemško vojno ujetništvo ter je s skupino svojih častnikov pobegnil v gozdove, da organizira odpor.

Že v nekaj mesecih je bila potegnjena črta med njegovimi četami in Nemci ter Ustaši. Od aprila do julija 1941, se je Hitlerju — poleg Anglije — upiral samo Mihajlović, ki je bil takoj tudi proglašen za prvega upornika v Evropi.

Ko je Hitler napadel Sovjetsko zvezo, je Komunistična partija Jugoslavije hitro spremenila svoje stališče ter tudi ona pričela organizirati odporiško gibanje. Jeseni 1941 so se proti nemškimi okupatorjem borili tako Mihajlovićevi kot Titovi odredi. Oba voditelja sta se od septembra do novembra 1941 trikrat sestala, da bi dosegla združenje svojih oddelkov, vendar se nista mogla sporazumeti in v kratkem se je pričela bratomorna vojna.

Ker je hrvatsko narodno gibanje navezalo svojo usodo na nemški Rajh, je bilo jasno, da bo po pričakovanem porazu Nemčije, v državi prišlo do borbe za oblast med Titom in Mihajlovićem. Poleg tega so se zaradi ustaških grozodejstev stalno množili odredi obeh voditeljev, pri čemer je večina Srbov pristopila Mihajloviću, medtem, ko so proti-fašistični Hrvati odhajali v Titove odrede.

Nemci in Italijani se v ta razvoj niso vmešavali do kake posebne mere, ker so upali, da bo bratomorna vojna popolnoma paralizirala proti-Hitlerjevo gibanje ter da bodo v primernem trenutku lahko uničili oba uporniška voditelja. Dokumenti, ki so zdaj na voljo, pa dokazujejo, da je Hitler smatral Mihajlovića za bolj nevarnega nasprotnika, ker ga je ves čas vojne podpirala večina Srbov, ti pa predstavljajo okrog polovico prebivalstva Jugoslavije.

V prvih letih vojne je prejemal Mihajlović, ki ga je begunska vlada medtem povišala v generala in imenovala za vojnega ministra, polno podporo zaveznikov in britanska BBC je govorila v imenu njegovega gibanja. Za Tita pa je opravljal podobno delo radio Svobodna Jugoslavija, ki ga je v Tiflisu vzpostavila Sovjetska zveza. Ob koncu leta 1943 so komunisti formirali novo jugoslovansko vlado, Proti-fašistični svet in tri mesece kasneje je Mihajlovićevo gibanje ustanovilo svoj Narodni odbor, ki so ga podpirali voditelji skoraj vseh predvojnih jugoslovanskih političnih strank, tudi socialističnih in demokratičnih strank. Za tajnika odbora pa je bil izvoljen Djuro Djurović, dolgoletni jugoslovanski dopisnik v Londonu in Parizu, kjer je tudi doktoriral, advokat in poklicni politik Demokratske stranke.

V času med ustanovitvijo Titovega „Proti-fašističnega sveta“ in Mihajlovićevega „Narodnega odbora“, pa se je primeril dogodek, ki je odločil bodoči razvoj v Jugoslaviji. Odločujoči vzroki za ta dogodek še niso bili razkriti, ker dosedanje razlage vseh prizadetih ne dajejo drugega kot neposredne nagibe za ta razvoj. Decembra 1943, je namreč britanski ministrski predsednik Churchill, bistveno spremenil svoje stališče do upornikov v Jugoslaviji ter z izgovorom, da Titovi partizani Nemcem več škodujejo, kot Mihajlovićevi odredi, prenesel polno težo svoje podpore na Titovo stran.

Te odločitve pa ni mogoče smatrati za koncesijo Stalinu. Prav tiste dni namreč se je vršila Teheranska konferenca in Churchillova odločitev je vzbudila močne pomisleke pri Stalinu, ki je celo predložil, naj bi zahodni zavezniki še vnaprej podpirali obe uporniški gibanji, ker očitvidno ni imel dosti upanja, da bi Tito slednjič le prevladal. Churchill pa ni samo vztrajal pri svojem načrtu (Balkan naj bi bil sfera britanskih političnih interesov), temveč je tudi z odločnostjo preprečil, da bi Američani še vnaprej podpirali Mihajlovića, dasiravno so ameriški zvezni oficirji ostali v Mihajlovićevem Glavnem štabu do konca leta 1944.

S tem je bila v resnici zapečaten usoda civilne vojne v Jugoslaviji. Mihajlović ni prejemal nobene zavezniške pomoči več, medtem, ko je pomoč Titu naraščala iz dneva v dan: dostavljeno je bilo orožje, uniforme, zdravniški material; deležen je bil močne letalske podpore, ranjenci so bili prevažani v Italijo itd. Oddaje britanske BBC Mihajlovića niso več omenjale in dostikrat so njegove vojaške uspehe proti Nemcem, pripisale — Titovim partizanom. Sredi leta 1944, je nato Kraljevska vlada pod močnim Churchillovim pritiskom, podpisala pakt s Titom ter pretrgala stike z Mihajlovićem. Kljub vsemu temu, so Mihajlovićevi odredi v vzhodni Jugoslaviji daleč presegali komunistične oddelke, vse do prihoda Rdeče armije maršala Tolbuhina.

V začetku leta 1945, je del Mihajlovićevega gibanja, pod pritiskom Titovih odredov in Rdeče armije, sledil umikajočim se nemškim oddelkom v Italijo. Mihajlović sam je odklonil zavezniško ponudbo, da njega in njegov Glavni štab prepeljejo na Malto, ter se je odločil, da z 10.000 možmi nadaljuje boj v jugoslovanskih gorah. Pričakoval je, da bo komunistična prisilna kolektivizacija zanetila močan odpor med kmeti, kar se je v resnici tudi zgodilo, vendar šele tri leta kasneje, 1948, po Titovem sporu s Stalinom.

Marca 1946 je Titova tajna policija Mihajlovića zajela, štiri mesece kasneje pa je bil ustreljen, s čemer je bila zaključena civilna vojna v Jugoslaviji.

O Churchillovih nagibih lahko samo ugibamo. Brez dvoma je igralo pomembno vlogo dejstvo, da je Tito Nemcem zadajal večjo škodo, kot Mihajlović. V svoji borbi za oblast Partizani niso ščitili niti sebe niti drugih, nikdar jih tudi niso zanimale divjaške povračilne akcije nemške vojske — sto talcev za vsakega ubitega nemškega vojaka in požigi celih vasi. Nasprotno, zdelo se je, da jih vse to veseli, ker je zvišalo število ljudi, ki so pobegnili k upornikom. Mihajlovićevi odredi so pri tem ravnali bolj previdno in niso namerno izzivali nemških represalij nad nedolžnim prebivalstvom. Smatrali so, da bi odprta, agresivna vojna proti nemškim okupacijskim četam, pred prihodom Zaveznikov, ne prinesla drugega kot ogromne žrtve.

Toda v času, ko je Churchill prenesel svojo podporo na Tita, je veči-

na ljudi trdno verovala v končni poraz Nemčije in Churchill bi moral vedeti, da bo njegova odločitev predvsem omogočila komunistično zmago v Jugoslaviji, ne pa škodovala Nemčiji. Najbolj verjetno pa se zdi, da je Churchill prišel do zaključka, da bo v civilni vojni zmagal Tito, brez ozira na to, koga bodo zavezniki podpirali in da je zato treba z njim že vnaprej vzpostaviti čimboljše odnose.

Res je namreč, da je tudi Mihajlovičevo gibanje bolehalo na istih slabostih, ki so značilne za vsa proti-komunistična gibanja v zgodovini, brez izjeme. Predvsem mu je manjkala pozitivna filozofija za izgradnjo nove družbe, spredidel tudi ni, da komunistične IDEJE ni mogoče premagati samo z orožjem. Škodovalo mu je tudi patriotično poudarjanje „zedinjene in nedeljive“ Jugoslavije in češčenje tradicionalnih srbskih pravoslavnih vrednot. Bil je tudi brez učinkovite politične organizacije in zvez, celotnega gibanja pa v okoliščinah gverilske vojne, ni bilo mogoče držati pod kontrolo samo s sredstvi vojaške discipline.

Nekateri njegovi poveljniki v raznih krajih države, so zato postali pravi lokalni samodržci, ki so pogosto kompromitirali celotno gibanje s pokoli komunističnih simpatizerjev in Muslimanov. Kljub svoji osebni hrabrosti je bil Mihajlović tudi bolj prepričljiv v vlogi dobrodušnega „strica“ (kot so ga imenovali njegovi sodelavci), kot pa uporniškega poglavarja. Toda, Mihajlovića niso zrušile samo njegove pomanjkljivosti, temveč do enake mere tudi stališče, ki sta ga obe svetovni demokraciji zavzeli do njegovega najbolj zahodno-usmerjenega, proti-hitlerjevega gibanja, poleg poljskega gibanja generalov Andersa in Bora-Komorovskega.

Kmalu potem, ko je zapustil položaj ministrskega predsednika, je Churchill izjavil, da je bila podpora Titu njegova največja napaka med vojno. Toda težko je verjeti v iskrenost te izjave, ker obstajajo dokazi, da se je dobro zavedal, kam bo pripeljala zmaga partizanov. Čeprav je Churchill britanski parlament nenehno prepričeval o iskrenosti Titovih stalnih in svečanih obljub, da v Jugoslaviji ne bo vzpostavil komunistične diktature, mu Churchill sam ni nikdar verjel.

Brigadir general Fitzroy McLean, britanski zvezni oficir v Titovem štabu, navaja v svojih spominih nadvse zanimiv razgovor, ki ga je imel s Churchillom po njegovi odločitvi, da ne bo več podpiral Mihajlovića. V svojem poročilu Churchillu je Mc Lean izrazil prepričanje, da bo partizanska zmaga Jugoslaviji prinesla komunistični sistem, ki ne bo nič drugačen od sovjetskega. Churchill ga je hladno pogledal in vprašal: „Ali name-ravaš po vojni živeti v Jugoslaviji?“ — „Ne,“ je odgovoril McLean. „Jaz tudi ne,“ je dejal Churchill.

Poleti 1946, tri mesece potem, ko je tajna policija s premetenim manevrom zajela Mihajlovića, je bil v Beogradu prirejen proces, po vzorcu podobnih procesov v Sovjetski zvezi. Državni tožilec je bil sedanji zunanji

minister Miloš Minić. General Mihajlović se je obnašal tako, da so se ljudje vpraševali, kaj je policija počela z njim v zaporu. Na vprašanja je odgovarjal brezbrizno, mnogih sploh ni razumel in enkrat je celo zaspal v sodni dvorani.

Sodišče ni hotelo zaslišati prič, ki sta jih predlagala dva pogumna zagovornika (ki sta kasneje plačala to svojo predrznost) in posebej izbrano občinstvo v dvorani je besnelo. Toda, celo če prebiramo uradni in očitvidno popravljeni stenografski zapisnik procesa — v katerem ni bilo prostora ne za navedbe in govore zagovornikov, ne za obtoženčeve izjave, — nam postane popolnoma jasno, da je imel Mihajlović na vesti samo en zločin — boj proti komunistom.

Vse drugo, kot obtožba kolaboracije in podžigavanja bratomorne vojne, je bilo ali nedokazano ali pa navadna izmišljotina, ali pa bi prav tako lahko pripisali komunistom samim. Toda pri tem seveda, je treba uporabljati dvojno merilo: ko so se partizani pogajali z Nemci in Italijani, je bila to vojaška zvijača“; ko je isto storil Mihajlović, je zagrešil „kolaboracijo“. Če so partizani napadli Mihajlovićeve odrede, je bila to borba proti Quislingom“; ko je Mihajlović napadel partizane, je s tem podžigal bratomorno vojno.

Najbolj nerazumljiva je na primer obtožba, da se je Mihajlović jeseni leta 1944 pogajal z Nemci. Kot je dobro znano, so nemški pooblaščenici tedaj v navzočnosti ameriškega zveznega oficirja McDowella, ponudili vdajo nemške vojske v Jugoslaviji zahodnim zaveznikom, ki bi jih predstavljal Mihajlović. Toda Britanci in Američani so odbili to enostransko ponudbo ter brezuspešno zahtevali popolno nemško predajo Titu in Rdeči Armiji. S to obtožbo proti Mihajloviću, je sodišče po vsej priliki hotelo dokazati, da so se Zahodni zavezniki za hrbtom Sovjetske zveze, pogajali z Nemci.

Mihajlović je bil ustreljen in enaka usoda je zadela tisoče drugih borcev njegovega gibanja, medtem, ko so bili nadaljnji tisoči izpostavljeni ostremu preganjanju in to do današnjega dne. Ne moremo pa reči, da se je zahodno javno mnenje, v tistem prvem povojnem letu, ko so še trajali „medeni tedni“, kaj prida zgražalo nad tem razvojem. Protestirali so v glavnem samo ameriški letalci — več sto jih je bilo — ki so bili sestreljeni nad Jugoslavijo in so jih rešili Mihajlovićevi ljudje. Mnogi izmed njih so se zdaj tudi spomnili poslovljnega govora, ki ga je imel Mihajlović poleti 1944, pred skupino okrog 250 Američanov, ob njihovem povratku domov.

Vaši voditelji se bodo kmalu zavedli, kako težko napako so zagrešili, je dejal Mihajlović. Nemci so že na smrtni postelji in ko bodo enkrat poraženi, Stalinu in njegovim pomočnikom ne boste več potrebni. Oborožili in okrepili ste jih v svojo lastno škodo, ker se bodo z vso svojo močjo obrnili proti vam. Ne delajmo si nobenih utvar: komunizem in demokracija ne moreta živeti drug ob drugem; dan, ko bo jagnje lahko mirno počivalo poleg leva, še ni napočil. Oba, Stalin in Tito se bosta obrnila proti vam.

Jaz tega ne bom doživel, vam pa je usojeno, da boste spoznali, kako zaslepljeni ste bili. Toda ko boste to spoznali, bo morda že prepozno...

Medeni tedni so hitro minili in zahodne vlade so se kmalu zavedale resničnosti Mihajlovičevih besed. Predsednik Truman je Mihajloviću že leta 1948 posmrtno podelil visoko ameriško odlikovanje za „visoke zasluge v zavezniškem boju za zmago nad sovražnikom.“ Lepo pa piše o Mihajloviću tudi general de Gaulle v svojih spominih.

Mlajše generacije v Jugoslaviji, seveda zelo malo vedo o resnični zgodovini civilne vojne. Samo z uradno prepovedjo vseh nepooblaščenih izjav je mogoče vzdrževati bajko o junaških partizanih ki so se borili proti ogromni premoči nemških in kvislinških divizij, med katerimi so bili tudi bradati pristaši generala Mihajlovića. Če pa bi bila v Jugoslaviji ponovno priznana svoboda tiska, bi to brezdvoma pripeljalo do ponovne ocene civilne vojne in še posebej Mihajlovičeve vloge v njej.

Vsi dvomi o tem so izginili pred tremi leti, ko je bila na višku takomenovana liberalizacija in je beograjski NIN, najboljši jugoslovanski tednik, objavil nenavaden članek v zvezi s proslavo 30-letnice oboroženega odpora, pod naslovom: „Zgodovina, odpusti nam!“ Kljub uradni verziji, da se je celoten proti-nemški upor pričel s posebnim pozivom julija 1941, pravi ta članek, so bile že junija v teku krvave bitke z Ustaši in Italijani v Hercegovini in v njih so sodelovali topovi, letala in močne oborožene formacije. Toda to je bilo nekako „spregledano“, pravi članek, ker so voditelji tega spontanega upora, kasneje postali najvidnejši poveljniki Mihajlovičevih odredov. — Članek sam pa seveda ni bil „spregledan“ in ko je bil kasneje „liberalizem“ spet zadušen, je bil odstranjen tudi urednik NIN-a.

Katerikoli režim, ki bo nasledil Titovega in ne bo vsaj delno rehabilitiral Mihajlovića in njegovega gibanja, zato ne bo dosti boljši od sedanje diktature, ki noče zaceliti ran civilne vojne. Zdi se celo, da taka revizija zgodovine ne bi preveč škodovala ugledu tako prominentne politično-zgodovinske osebnosti, kot je Tito, kateremu je leta 1948 uspelo iztrgati Jugoslavijo iz sovjetskega orbita. Stališče do Mihajlovičevega gibanja in do hrvaškega narodnega vprašanja pa bo tudi največja zapreka pred katero se bo znašla vse-jugoslovanska, demokratska težnja (all-Yugoslav, democratic trend), ki ji pravijo „Djilasizem“ in ki trenutno predstavlja edini realistični izhod iz sedanjega zastoja, katerega je ustvaril dolgotrajni eno-partijski monopol.

„TABOR“ ni oproda nikomur! „TABOR“ je svobodno glasilo svobodnih združenih slovenskih protikomunistov, ki nikdar ne bodo mogli pozabiti žrtve svojih mrtvih domobraskih herojev! — Zavedajte se tega! Podpišajte ga z rednim plačevanjem članarine in z darovi v tiskovni sklad!

TORONTO, KANADA

Občni zbor društva Tabor v Torontu se je vršil 12. januarja 1975. Iz tega občnega zbora objavljamo poročilo predsednika društva in poročilo duhovnega vodje.

POROČILO PREDSEDNIKA za 18. redni letni občni zbor društva Tabor v Torontu:

Dragi člani, soborci!

Najprej se moram iz srca zahvaliti vsem članom tega odbora za iskreno sodelovanje v pretekli poslovni dobi dveh let. Če kaj tu in tam ni bilo v redu, naj mi vsak nekako oprostí, prepričan pa sem, da smo vsi skušali delati dobro organizaciji. Prav tako pričakujem, da bo novi predsednik našel isto zaslonbo tako pri drugih članih odbora kot pri ostalem članstvu.

Zelo hitro se bliža 30-letnica naše narodne žaloigre. Ne bom zgubljal besed o tem, kaj smo v preteklem letu kot organizacija naredili, saj to so vam že povedali drugi, ampak raje izrazil željo, da s tem občnim zborom začnemo spomin na Vetrinje in skušamo celo leto vsaj malo pogosteje misliti na tiste, ki so bili v tistih dneh žrtvovani na oltar domovine. Če pomislimo na vse tisoče naših bratov in sester, ki so takrat dotrpeli, Vetrinje pomeni žalost, tragedijo; a če gremo nekoliko globlje, da skušamo doumeti in razumeti, za kako visoke ideale so bili tako strašno mučeni in izničeni, potem je Vetrinje brez dvoma tudi in v prvi vrsti zmagoslavje za ves slovenski narod. Toliko trpljenja in žrtev nikakor ne more biti zaman.

Škoda le, da na svoje pomorjence brate tako malo mislimo. Nekateri se jih že kar sramujejo, drugi se že same misli na domobranstvo boje, tretji še drugim branijo spomin nanje, prav malo ali nič pa ne mislimo nanje kot na nosivce ideje, ki je skušala dati Sloveniji novega človeka, ki bo bratu brat, žalostnim tolažnik, preganjanim branivec in vse drugo dobro in plemenito, kar smo jemali iz vere naših očetov. Revolucija je huda stvar in kdor trdi, da ima ena stran 100% vse prav, je lažnik, toda domobranstvo kot idejni pokret ni bil izrodek kake politične stranke, tudi ne gon po maščevanju za prelito kri, ampak nujnost časa, ki hoče zagotoviti red in mir, obenem pa vzgojiti novega človeka, ki bo vreden tega imena. Morda sta le sila in stiska razgnali stara nasprotstva, a ne glede na to, je bilo domobranstvo nekaj tako človeško in moralno pozitivnega, da bi tudi v mirni dobi popolnoma spremenilo ustroj narodnega življenja. Narod je sprevidel, kaj mu prinašajo krivi preroki, ni se oziral na sodbe drugih narodov, ampak sam sprejel borbo tudi za ceno najvišjih žrtev, ko je šlo za pravico in gošo življenje.

To ni le pihanje na duše mrtvim, ne zvonjenje po toči, niso pobožne želje potem, ko je bilo na videz vse izgubljeno — to so dejstva, katerih ne bo mogel zanikati noben zgodovinar. Res, ni bilo vse rožnato, bili so poedinci, ki so šli svojo pot, včasih predaleč, toda velika večina je zavestno gradila boljše dni, začeli pa so pri sebi.

Mi na to radi pozabljamo, ker se je čas odmaknil in tudi komunistična propaganda je naredila svoje. Le zgodovina še ni dala končne besede. Ko bo spregovorila svojo sodbo, ne bo mogla spregledati načel slovenskega domobranca, ki so po generalu Rupniku bila:

DOMOBRANEC, bođi etično prekaljen Slovenec!

Ljubi svoj narod!

Ljubi svojo domovino!

Utruj svojo voljo!

Bodi pošten!

Bodi hraber in zvest!

Bodi tovariški, vitez in dobre volje!

Bodi svojemu narodu zgled!

Življenje po teh smernicah je vsakemu narodu poroštvo lepše, skoro idealne bodočnosti, brez zakonov, ječ in žandarjev. Večina domobrancev je tem idealom ostala zvesta do konca — dali so svoja življenja za svobodo in lepšo bodočnost naroda.

Kako pa je z nami? Tudi nas so nekđaj vezale te zapovedi...

Če hočemo biti iskreni, bomo priznali, da smo daleč od poti, katero smo nekoč izbrali za edino pravo pot. Ne vprašajmo se po vseh naših obljubah. Poglejmo pa kako je z našo zvestobo tistim, s katerimi smo nekoč skupaj ležali v zasedi za vasjo in obup spreminjali v upanje? O, da bi vsaj malo tiste dobre volje in pripravljenosti, nekdanjega veselja, zadovoljstva in ponosa delati za dobro stvar in biti del tega, še ostalo v nas, v meni, v tebi in po našem zgledu v mnogih drugih Slovencih! Kako vse drugačna bi zgledala naša organizacija. Koliko življenja bi lahko bilo v nas, namesto da hiramo in se bojimo na plan! Slovenski domobraneci so zmagovali, ker so hoteli reševati svoj narod, ker so bili pripravljeni na vsako žrtev, nikoli pa niso računali, kaj bodo od tega imeli. Nam pa je predobro, ne sledimo več njihovim stopinjam, bojimo se v odbor, nimamo časa priti na občni zbor, na sestanek, na proslavo; vedno deset enih in istih obrazov, kje pa so drugi? Tistih prvih nikjer več ni in tako še mlačne vodijo na stranpot. Pa smo bili nekoč, pred 30-imi leti vsi navdušeni nad geslom: domobranec bođi zvest in svojemu narodu zgled! In v juniju pred 30. leti so nam vsem veljale besede umirajočih: Končajte našo borbo... Povejte svetu za kaj smo umrli!

Soborci: Zdaj za začetek 30-letnice preglejmo naše vrste, predvsem pa pojdimo vase in se vprašajmo, kaj smo bili in kaj smo. Otresimo se komodnosti in ponovno obljubimo zvestobo idealom, za katere jih je toliko

padlo. Brez strahu delajmo po svoji vesti, zavedajoč se, da le delo in žrtve rode uspeh, vsaka naveličanost pa vodi v gotov propad. Nekdaj dana obljuba zvestobe idealom in svojim soborcem, naj spet postane temelj vsega našega dela, pa smo lahko prepričani na zmago. Ponosno vztrajajmo v viharjih naših dni, trdni značaji, ne polovičarji, ki vsem verjamejo in se za vse ogrejejo, najbolj pa se vesele, če jim ni treba nič žrtvovati. 30-letnica je spet prilika, da damo novo obljubo pomagati tistim, ki se trudi, da se pomorjenim domobrancem vrne ukradena čast, razkrinka pa resnične morivce in izdajavce naroda. Zato brez izgovorov na delo: če bo vsak od nas storil svojo dolžnost, bomo vsi izvršili ogromno delo: resnici bomo pomagali spregovoriti.

To naj bo za 30-letnico naš venec na neznani grob pomorjenim za Boga, Narod in Domovino! Bog vas živi!

Besede in misli duh. vodje č. g. J. Casl na občnem zboru društva Tabor v Torontu:

Molitev:

Sprejmi dobrotno v svoje kraljestvo naše RAJNE — brate in sestre — in vse, ki so se v tvoji milosti ločili s tega sveta...

Upamo, da bomo z njimi tudi mi uživali tvojo slavo...

Po Našem Gospodu Kristusu, po katerem deliš svetu vse dobrine...

Skupno molimo za padle protikomunistične žrtve:

Oče naš...

Zdrava Marija...

Čast bodi...

Gospod, da jim večni mir in pokoj...

Pohvala:

Čul sem lepo pismo, ki ste ga PKB poslali materi Kukovica — ob njeni 80-letnici. Častno in pohvalno je, da ste se je spomnili. 4 sinove je žrtvovala.

Umetnik Petkovšek, iz Montreala, ji je pripravil oz. izrezljal na deski rožo s sedmimi cveti — to so njeni sedmeri še živi otroci... Na vrhu pa so štirje plameni, kar pomeni štiri žrtve, ki so zgorele v mladosti — v oni peklenski revoluciji...

Spoštovani:

Gotovo ste brali zanimive spomine, ki jih nekdo objavlja v Ameriški domovini (Spomine na škofa Rožmana, na našega ministra Kreka itd.).

ZDAJ smem na protikomunističnem sestanku, zato... Padla mi je v oči izjava škofa Rožmana, ki sem zdaj prvokrat bral... „Komunizem je največji in najnevarnejši sovražnik naše Cerkve in našega naroda, posebno mladine, ki jo zapeljuje in uničuje...“ Za mene ni vprašanja: *To še vedno drži!*

Bral sem v „Kat. Glasu“ (Gorica, 10. okt. 1974), da so tudi na sinodi v Rimu škofje govorili o komunizmu.

Prvi je spregovoril ukrajinski primas, kardinal Slipy. — Nekaj grozotnega je slišati, da je duhovnik v Sovjetski Zvezi, ker je skrivaj daroval sv. mašo, bil obsojen na tri leta prisilnega dela; ali če je drug duhovnik, ki je zbiral podpise za opravljanje bogoslužnih obredov, poslan v norišnico, pa ne zato, da ga ozdravijo, ampak da ga napravijo za norca. Mnogi duhovniki, redovniki in redovnice ter verniki umrejo že ob zasliševanju, radi mučenja.

Le kako naj se oznanja sv. evangelij pod takimi pogoji?

Sinoda bi morala protestirati na ves glas zoper tako ravnanje. Dolžnost Cerkve je, da obsodi vse krivice, ki kršijo svobodo vere, vesti, razuma in mišljenja... Zahtevati bi morala osvoboditev vseh, ki so radi tega v ječah ali internirani v norišnicah. Kdo je bolj upravičen kot CERKEV terjati božjo in človeško pravico?

(Kt. Glas, 17. okt. 1974) Debatirali so o teoriji in praksi komunizma. ENI so mnenja — in tega mnenja sem tudi jaz: Teorija in praksa sta pri komunizmu nerazdružljivi. Komunizem ne gradi samo novi socialni red (bolje nered), temveč z vsemi sredstvi gradi tudi novo brezbožno družbo, ker je zmeraj prepričan, da more biti dober socialist edinole, kdor je brez vsake vere. Saj je vera le nadgradba, kapital stečnega družbenega sistema. Ko bo ta izginil, mora zginiti tudi nadgradba — VERA.

To spoznanje potrjuje več ko 50-letna praksa. Komunizem v različnih oblikah (sovjetski, kitajski, jugoslovanski i. dr.) je na vladi ponekod že več let (od l. 1917 v Rusiji), vendar je povsod izpričal, da se svojim totalitarnim ciljem ne odpove, to se pravi, da ne gradi samo nove brezrazredne družbe, nego tudi novega državljana brez vsake vere (verska zadeva). Temu cilju se komunizem ni nikjer odpovedal — tudi ne v Sloveniji.

ŠKOFJE, ki so na sebi okusili komunizem (Slipy, Višinski i. dr.), so ga obtožili, da zlorablja državno oblast zato, da vsem — posebno mladini po šolah — vsiljuje svoj materialistični svetovni nazor; da ovira oznanjevanje sv. evangelija z vsemi sredstvi — tudi v Jugoslaviji (v Sarajevu so javno, po televiziji smešili Kristusovo rojstvo, ravno pred polnočnico); da dela dejansko razlikovanje med vernimi in nevernimi (Ne more dobiti večje plače, ker ni v partiji. Samo ti uživajo vse pravice, drugi pa ne). Na kratko: *Komunizem krši osnovne človečanske pravice!*

Tudi kristjan je poklican, da pomaga graditi bolj pravičen svet. A pri tem ne more in ne sme molčati, ko komunisti kradejo osnovne pravice državljana-kristjana; še manj, da bi kristjan tako početje odobral ali pri njem sodeloval.

Kristjani prvih stoletij so bili dobri državljanji, toda ko je cesar od njih zahteval, da ga po božje časte, so to odklonili in umirali.

CERKEV mora obsoditi vsako oviranje oznanjevanja sv. evangelija, bodisi da so to bogati kristjani (V San Salvadorju, kristjani z desne nepre-

stano ovirajo pobude Cerkve na področju socialne pravičnosti, ker se boje za svoje blagostanje. Kaka sebičnost!) ali peklenški komunistični zločinci...

Izjava jugoslovanskih škofov (Družina, 21. okt. 1974./Glas Koncila, 28. okt. 1974) pod naslovom: *Jugoslovanski škofje zahtevajo enakopravnost za svoje vernike*. Povod za to izjavo so dali vse pogostejši in vse ostrejši neprijetni pojavi za Cerkev in vernike v Jugoslaviji:

V družbeno-odločilnih dokumentih se nahajajo in v družabno-političnem delovanju se uporabljajo trditve —*proglásene za znanstvene*— da sta verstvo in vera družbi škodljivi; da ju družba doma zdaj samo prenaša, da pa sta negativen pojav, dediščina preteklosti in znamenje zaostalosti in da morata kot takšni v prihodnosti izginiti.

Te trditve istočasno ugotavljajo, da so VERNI LJUDJE na nek način NUJNO ŠKODLJIVI člani družbe. To oznako pa je kaj lahko spremeniti v „Sovražnike“.

Take ugotovitve vplivajo na uslužbence izvršne oblasti na raznih ravneh, da na mnoge prošnje verskih skupnosti sploh ne odgovarjajo, ali pa da odgovarjajo odklonilno, ali pa si ne upajo podpisati ugodne rešitve, ker se boje posledic.

Tolikokrat ponovljena trditev, da verni učitelji nimajo mesta v prosvetni službi, vernim kratko in malo zapira vrata na to področje delovanja. Tako postopanje z vernimi prosvetnimi delavci pa deli ljudi zaradi njih prepričanja, med privilegirane in zapostavljene.

Pri šolskem pouku se vsiljuje — tudi otrokom vernih staršev — brezboštvo in tako postaja ateizem neke vrste državna vera. Nekatere otroke na razne načine načrtno ovirajo, da bi mogli redno obiskati veronauk.

Verniki nekaterih krajev imajo težave z dovoljenji za gradnjo cerkva (n. pr. Nova Gorica, Žužemberk), cerkvenih stavb. Preklicujejo že dana dovoljenja, obljubljena pa še ne dajo...

TO JE SVOBODA VERE V TEJ PEKLENSKI DRUŽBI...

Dovoljenjem nasprotujejo vplivni posamezniki ali manjše skupine ljudi, proti občini drugih občanov — *To je demokratična družba* Tako so verniki praktično državljeni 2. razreda.

Pojavljajo se namigovanja, da hočejo škofje prevzeti vlogo političnih voditeljev. Taka namigovanja so popoln nesporazum, če že ne zlobnost...

Proti vsem tem krivicam, zahtevajo naši škofje pravico za Cerkev in vernike kot jim po jugoslovanski ustavi in mednarodnih listinah gre.

Družina je tudi poročala, da so radi tega pisma-izjave, nekateri zahtevali kazen za škofe.

Ovirajo katoliški tisk. Bile so preiskave pri DRUŽINI in Ognjišču. Uredniki so bili zaslišani (tako, da so nekateri postali vsi bolni).

OZNA kliče na zaslišavanja, ko prihajajo na obisk slovenski kanadski državljeni.

Tu, v Torontu, vznemirjajo ljudi... Ob ENI ponoči lajajo ti psi, ko

pošteni ljudje spijo, in grozijo, da bodo bombardirali in požgali hišo... Morda bi tudi nje lahko kaj takega doletelo. Mi živimo v svobodni Kanadi, ne pa sužnji v Sloveniji.

Lažejo in zapeljujejo ljudi s takozvano kulturo. Dobro poznamo njih kulturo — štiri leta one peklenske revolucije. Slepci, odprite oči!

Prava kultura je kultura srca, ki želi in po možnosti stori bližnjemu vse najboljše. *Zares kulturen človek je dober katoličan*. To je človek, ki res krščansko živi, ki spolnjuje zapovedi do Boga in do bližnjega. Ni važno, kaj je po poklicu, kako učen... *Krščansko življenje* je edino važno za pravo kulturo!

Svetniki so najbolj kulturni ljudje. Posnemajmo jih, dobri domobranci, dobri protikomunistični borci!

Rev. J. Casl

N. B.: Najnovejša poročila iz Slovenije: Seznam verskih „AKTIVISTOV“ zahtevajo v Ljubljani. Nič ne pravi, kdo so ti aktivisti, a gotovo so tisti, ki s Cerkvijo sodelujejo, hodijo k sv. maši, pošiljajo otroke k verouku itd. To je svoboda vere v tej peklenski družbi... Slepci, odprite oči!

MILWAUKEE, ZDA

Dva člana društva Tabor Milwaukee sta obhajala svojo 50-letnico. Prvega januarja jo je slavil *Slavko Janežič* doma iz Stične. Bil je vaški stražar v Stični a kot domobranec je bil skoraj ves čas na Primorskem. Meseca februarja je obhajal v krogu svoje družine in prijateljev *Ivo Bohte* doma iz Stopič. Tudi on je bil vaški stražar a kot domobranec skoraj ves čas v slavni Mrakovi četni v novomeški bojni skupini in na katero je zelo ponosen in se večkrat spominja onih časov.

Prijatelji in člani Tabora jima kličemo še na mnoga leta!

CLEVELAND, ZDA

Zapisnik rednega občnega zbora DSPB "Tabor"

Občni zbor se je vršil dne 11. januarja 1975 v prostorih Slovenskega Narodnega Doma na Holmes Ave. Pričetek občnega zbora je bil ob 8. uri zvečer.

Predsednik Ivan Hočevar otvori občni zbor z molitvijo in prebere dnevni red, katerega 26 prisotnih članov sprejme. Kopija Dnevnega reda je priključena zapisniku.

2. Čitanje zapisnika 17. rednega občnega zbora. Zapisnik prebere Jože Lekan, zapisnikar. Zapisnik je sprejet kot prečitán.

3. Branje božične poslanice glavnega predsednika ZDSPB Tabor, F. Gruma. Poslanico prebere tajnik Milan Zajec. Kopija je priključena zapisniku.

4. Čitanje božičnih voščil in pozdrave duhovnega vodje č. g. Gabra. Milan Zajec pove, da je pred tednom dni telefonsko govoril z č. g. Gabrom, ki mu je naročil posebne pozdrave za vse borce zbrane na občnem zboru.

Milan Zajec tudi prebere Organizacijska sporočila in navodila, ki jih je prejel od glavnega odbora Zveze. Kopija je priključena zapisniku.

5. Tajnik Milan Zajec poda svoje tajniško poročilo. Kopija je priključena zapisniku.

6. Blagajnik Filip Oreh poda svoje poročilo. Kopija je priključena zapisniku. Iz poročila je razvidno, da je bilo v poslovnem letu dohodkov \$ 1.722,39, izdatkov pa \$ 1.141,33, preostanek pa \$ 581.— Trenutno stanje blagajne pa je \$ 4.038,34. Blagajnik Oreh še pojasni, da je društvo v letu 1974 priredilo piknik na Slovenski Pristavi in celoten čistí dobiček, kakor **predhodno odobreno**, \$ 538.— poslalo za Zavetišče škofa Rožmana v Argentino.

7. Poročilo odbornikov. Odbornik Matevž Hočevar v imenu ostalih odbornikov pravi, da nimajo k poročilom drugih pripomb.

K temu se oglasi predsednik Ivan Hočevar in predlaga, da se odborniku Franku Bohu pošlje kartico ter se mu želi hitrega okrevanja.

8. Poročilo Predsednika. Predsednik Ivan Hočevar poda svoje poročilo.

9. Poročilo Nadzornega odbora pa poda D. Kranjc, ki predlaga razrešnico.

10. Volitev začasnega predsednika. Milan Dolinar prevzame začasno predsedstvo. Predno občni zbor preide na volitve novega odbora je bilo predlagano in odobreno, da novi odbor pošlje gospe Hočevarjevi šopek rož v zahvalo za njeno pomoč v preteklem letu. *Novi odbor to uredi.*

11. Volitev novega odbora. Predložena je bila samo naslednja lista in je bila tudi soglasno izvoljena.

Vsi predlagani so mesta sprejeli: predsednik, Milan Zajec; podpredsednik, Jože Žnidaršič; tajnik, Hinko Zupančič; blagajnik, Filip Oreh; odborniki: Ivan Hočevar, Tone Švigelj, Franc Dejak, Matevž Hočevar, France Boh. Duhovni vodja, č. g. Fr. Gaber.

12. Volitev nadzornega odbora. Predlog je bil, da stari odbor ostane. Ker so vsi sprejeli je bil nadzorni odbor izglasovan kot prejšnji: Danilo Kranjc, Jože Lekan in Jože Arko.

Novi predsednik Milan Zajec prevzame svoje mesto in otvori debato za slučajnosti.

Edina točka, ki se je debatirala je bilo vprašanje proslave 30-letnice tragedije Večtinja in ali naj Tabor priredi proslavo skupno z Vestnikovci. Mladina je pred kratkim pobirala med članskimi sinovi in hčerami podpise, za neki skupni sestanek obeh društev borcev z mladino, na katerem bodo mladi podali svoja mnenja. Nastala je precej živahna debata v katero so posegli v glavnem vsi prisotni. Končno se je iz debate izluščil naslednji predlog, katerega je formuliral Ivan Hauptman: *Vabilu mladine na sesta-*

nek se odzove krajevni odbor in priporoča, da bi se sestanka z mladino udeležil tudi glavni odbor Zveze Tabor.

Zaključek občnega zbora je bil ob 9.30.

Zapisnikar — Danilo Kranjc

Tajniško poročilo za 18. redni občni zbor DSPB Tabor, Cleveland, Ohio ZDA

V letošnji poslovni dobi, je odbor imel 10 rednih sej. Kakor vsako leto, tako smo tudi letos pripravili spomladansko in jesensko družabno prireditev poleg še piknika, v korist Zavetišča škofa Rožmana v Argentini. Imeli smo spominsko proslavo meseca junija na Orlevem Vrhu slovenske Pristave za vse protikomunistične žrtve v Sloveniji. Ob priliki te proslave, ie pri popoldanski svečanosti, častiti g. F. Gaber, blagoslovil naš društveni prapor. Prapor je čista slovenska zastava: bela - plava - rudeča, s prispevkom tako imenovanih bander, z napisom, na eni strani: *BOG, NAROD, DOMOVINA*; na drugi strani pa: *DSPB. TABOR, Cleveland, Ohio*. Naj bo ta društveni prapor v ponos naši organizaciji, ki se ga ne bomo sramovali javno pokazati ob prilikah naših prireditev. Na 8. redni seji je bilo sprejeto, da se ob smrti vsakega našega člana, poleg venca postavi v pogrebni zavodu, tudi prapor naše organizacije. Za napraviti prapor, so pomagali: J. Lekan, ga. Kosiček, ga. Petrič in J. Hočevnar.

Kakor vsako leto, tako tudi letos smo se udeležili tedna zaslužjenih narodov ki je bil ob priliki obiska kardinala Mindszentya v Clevelandu, Kardinal Mindszenty in župan Clevelanda Mr. Perk, sta prižgala žaro ki naj sveti vsem zaslužjenim narodom pod komunizmom in jim da upanje, da so v tujini še ljudje, ki jim želijo pomagati in jih rešiti komunističnega suženjstva. Povabljene so bile k sodelovanju tudi druge Slovenske organizacije, ki se pa niso odzvale.

Tudi letos je rezervacija za spomladansko prireditev, 5. Aprila in jesensko, 18. oktober 1975. Tudi za obletnico gen. Rupnika bo sv. maša 5. sept. P. M., 7,30; za škofa Rožmana, 24. nov., 7,45. A. M., 1975. V cerkvi Marije Vnebovzete, Collinwod je član France Zorman, in trenutno številno članov 102.

Blíža se spominska proslava, Vetrinjske tragedije pomorjenih domobrancev, četnikov in ostalih protikomunistov, spomnimo se jih dostojno za 30. obletnico, ki so dali svoja življenja za BOGA, NAROD in DOMOVINO!

Tajnik:

Milan Zajec l. r.

BUENOS AIRES, ARGENTINA

Dne 11. januarja 1975, je umrl po dolgotrajni bolezni dobrotnik zavetišča *Leopold Fraz*.

Denar, ki ga je pokojni zapustil šivic Srečku ga isti poklanja v njegovem imenu slovenskemu zavetišču. Zapuščina znaša 10.000 pesov Ley.

Zavetiščne vesti:

Kakor druga leta je tudi letos odbor zavetišča organiziral, da se je na cvetno nedeljo 23. marca 1975. brala sv. maša v zavetišču nakar je bilo skupno kosilo. Sv. mašo je daroval č. g. štuhec Martin za vse pokojne člane in dobrotnike zavetišča. Sv. maša se je brala v novi stavbi zavetišča t. j. v prostorih bodoče obednice, ki bo istočasno služila za zavetiščno kapelo.

Številni rojaki so lahko videli velik napredek gradnje zavetišča: Centralna kurjava, sanitetske, vodne in električne inštalacije so takorekoč končane. Dovršujejo se predvsem prostori pritličja in se dokončujejo prve stanovalske sobe, ki bodo predvidoma končane v najkrajšem času. Končana je tudi soba, ki se je prizidala pri prvotni stavbi.

Pri kosilu — asadu se je opazilo, da je prišlo več gostov, kot se je pričakovalo — bilo jih je 150 in je radi tega nekoliko primanjkovalo hrane. Gostje naj nam to oprostite in bo drugič izostal ta nepredvideni nedostatek.

Hvala vsem, ki ste prišli in tako podprli naše prizadevanje za to nujno socialno ustanovo in Vas že sedaj vabimo na zopetno snidenje drugič.

S. P.

Posvetilo

(H knjigi „Vetrinjska tragedija“ — 1960)

Poklekni brat, na rodno domačijo,
kjer križa ni, ne luči, krizanteme,
kjer ni nikogar, le kosti trohnijo
in čas odpenja žične jim objeme.

Tu bratje spe, poznani iz Vetrinja,
ki šli v Področco, v Teharje nad Celje,
od tam po krvi jim drsi stopinja
in pot poslednjega med mrtve pelje.

Iz Loke, Kranja — v št. Vid, Kočevje,
iz Celja — v jarke, v rudnike ob Savi,
od Bleda z vlakom k Brezarju med drevje,
kjer rdeča roka vse po vrsti davi.

Sklonimo glave nad te svete kraje,
kjer gozd šumi in joka čez grobove;
spomin pripnimo na krvave mlaje,
na nje, ki padli so za zarje nove!

„Pet minut pred dvanajsto!“ – ali skrivnostno- interesantni dogodki iz Titovine

Pravzaprav nebi tole napisal vendar so me na to pripravili nekateri članki v AD in to z dneih 24. Septembra, 30. Septembra in 1. Oktobra 1974, kjer opisuje nekatere dogodke na prvi strani, glede prijete skupine, katera je bila usmerjena proti Titovemu režimu in po samem svojstvu stalinistično informbirojevska. Da je pač do tega prišlo je bilo pa samo slučaju se zahvaliti, da se je skupina odkrila, ker v nasprotnem slučaju bi tekli dogodki neopazno mimo in verjetno precej drugače.

Pa da začnem od početka:

Vozač v črni limuzini najnovejšega sovjetskega izdelka iz leta 1973 tipa „VOLGA“, ter z bolgarsko evidenčno številko, sigurno ni mislil, na obmejnem prehodu v Jugoslavijo v Dimitrovgradu na meji Bolgarske, da se bo njegova vožnja končala med Leskovcem in Nišem v Srbiji tega nesrečnega 26. marca 1974, kjer je pri prehitevanju velike tovarne hladnjače prišel v „škarje“, se obregnil v nasprotno vozeči avto ter se odbil nazaj v tovornjak, kjer se je po dobrih 20 metrih zaustavil zdrobljen v jarku. Vozač je bil hudo ranjen, avto popolnoma uničen, ter bi bila pač nesreča kot ena izmed tisoč drugih, ...če... Tukaj pride pa nekaj, kar ni zanimalo samo letečo cestno milico iz Leskovca nego pozneje tudi organe UDB-e iz Niša in Beograda.

Pri vozaču so dobili dva „Pasaporta“ in sicer na ime Bolgarskega državljana Teodora Gogola, drugi „Pasaport“ pa je bil izstavljen od Rusov na ime Vasilij Jagodov. Verjetno bi naši UDB-ovci tudi preko tega prešli brez komentarja, ako nebi dobili v prtljajniku obilno informbirojevskega in stalinističnega propagandnega materiala proti Titovemu režimu in Titu samemu. Razen tega so dobili tudi nekatere naslove oseb iz črne gore in Metohije ter Južne Srbije. Tako so dobili prve sledove, katere so potem

Društvo Tabor v Argentini bo letos obhajalo 30-letnico Vetrinja s spominskim romanjem borecv v Lujan, kjer se bo darovala sv. maša za pobite — poklane brate — soborce. To romanje bo na *državni argentinski praznik 25. maja dopoldne*. Po sv. maši bo v zavetišču spominski govor in skupno kosilo.

Prijave za romanje (odhod-zbirališče) in več informacij Vam bodo dali odborniki društva.

tajno zasledovali in katerih niti so peljale na vidne predstavnike bivših jugoslovanskih funkcionarjev.

Druga etapa se je začela v maju:

Kot turisti s polnimi kovčki in obilo prtljage je lansko leto takoj drugi dan po Titovem rojstnem dnevu 26. maja nekako 12 akademikov, med njimi nekaj starih partizanov, ter celo trije bivši člani UDB-e in Notranjih zadev, prišlo v novo pristaniško mesto Bar na črnogorsko-primorski obali ob Jadranu, kjer so se utaborili v enem tamkajšnjih hotelov in sicer z nalogo, da izvolijo svoj partijsko informbirojevski komite z nalogo borbe proti Titovem socializmu. Tukaj jih je potem UDB-a vse aretirala, istočasno so izvršene aretacije v Cetinju in Titogradu ter Peči v Kosovski Metohiji. Vseh skupaj je bilo aretiranih 32 oseb, katere so bile obsojene od 1 leta do 14 let zapora, tako bi zgedalo, da je „zadevica“ s skupino s tem zaključena, vendar se mi zdi potrebno, da še enkrat pogledamo malo nazaj ter nam bo potem postalo vse bolj jasno in razumljivo.

Ni slučajno, da so ravno Črnogorci tisti, ki so hoteli že leta 1941 kot prvi na Balkanu priključiti Črno goro k Sovjetski zvezi, sam Milovan Djilas je delal že v samem početku na tem in še danes kažejo Črnogorci odprto simpatijo do Rusov. Ko je Stalin leta 1948 nazval Tita kot odpadnika in ga nazval socialističnega „fašista“, je Tito odgovoril s čistko med oficirji Jugoslovanske armade in med civilisti. Tako je v razdobju leta 1948 — do — leta 1950 12.000 Jugoslovancev bilo v ječah in koncentracijskih taboriščih: kakor je „Goli otok“ pri Karlobagu v severni Dalmaciji in taborišče pri Sremski Mitrovici. Mnogo jih je pomrlo, nekateri so bili na begu ustreljeni, med njimi celo General major Jovanović, kateri je bil nekaj časa šef general štaba na Batajnici pri Beogradu. Polkovnik Dapčević je dobil 20 let zapora, katere je pretolkel nekako 10 let, nato pa pobegnil v Sovjetsko zvezo. On je tudi že leta 1970 zbral okoli sebe vse begunce, kateri so pribežali v Sovjetsko zvezo ter so tega leta v Kijevu v nekem hotelu ustanovili pred-pripravljalni komite proti Titovemu režimu. Po nalogu Moskve je bil Dapčević poslan na zapad, trenutno živi v Belgiji, kjer organizira nekako pro-komunistično partijo. V Zapadni Nemčiji pa so se zbrali pod firmo „Jugoslovanska delavska partija“.

Tako je bil na prigovarjanje Šumonja, ministra v Beogradu, ustanovljen posebni komite za budnost proti vzhodnim informbirojevcem, z motivacijo, da se ne ponovi slučaj Češke in Madžarske tudi pri nas.

Seveda grupa ne bi bila nikoli razkrita (saj ne tako hitro), ker je bil glavni vodja *Komnen Jovović* bivši načelnik UDB-e in sekretar Notranjih zadev Kosova-Metohije s sedežem v Prištini. (Dobil kazen 14 let!) dočim drugoplasirani po kazni je bil njegov pomočnik profesor Branislav Bošković, rodوم Črnogorec ter je pred aretacijo bil zaposlen na gimnaziji v Prištini.

Po obsodbi so se nekateri dogodki razvijali zelo tajno in po svoje zanimivo. Naj nanizam nekatere:

1. V prvem tednu letošnjega septembra je bil Edvard Kardelj v Moskvi in je pri obisku z Brežnjevem podal tudi pritožbo na to, da se Moskva vmešava v Jugoslavijo, ter označil obsojeno skupino kot predhodnico Moskovske intervencije. Brežnjev je vse zanikal.

2. Septembra „Borba“ prinesla kratek članek o obsojeni skupini in nič več. Omembe vredno je pripomniti k temu, da so priznali, da so bili proti Titovi letaki in material tiskan na Madžarskem.

3. Prvi važni znak, kakor je Tita jezilo vse to z ozirom na obsojeno skupino in zvezo z Moskvo, je sam pokazal javno, ko je obiskal lanski Zagrebški velesejm, pred vhomom v sovjetski paviljon ga je pričakal med drugimi tudi v Jugoslaviji akreditiran sovjetski veleposlanik Stepakov, ko je pozdravil Tita in mu hotel podati roko, je Tito naglo roko umaknil in jo vtaknil v žep suknjiča, vsi navzoči so to opazili, dočim je Stepakov postal prsteno bled in se umaknil nazaj v paviljon. Dobrih 10 dni prej je podpredsednik Stambolić poklical k sebi Stepakova, ter mu povedal o skupini. Stepakov je zanikal vsako zvezo. Tudi se točno ve, da je sedanji *vleposlanik Stepakov bil za časa Stalina v GPU, odnosno tajni agent NKVD*. To je Titu bilo dovolj, da ga je javno „blamiral“.

4. Tako ni slučajno, da se je na potovanju na zasedanje Generalne skupščine Združenih narodov (29. po vrsti) podpredsednik Zveznega izvršnega sveta in sekretar za zunanje zadeve Miloš Minič ustavil v Zagrebu, kjer je dobil zadnja navodila, obenem pa je bil od Tita naprošen, da v njegovem imenu povabi ameriškega državnega sekretarja Kissingerja, da obišče Jugoslavijo. — Najnovejše je to: Da se je Minič sestal na zasedanju generalne skupščine tu v New Yorku s Kissingerjem, kateri mu je v polurnem razgovoru tudi obljubil, da obišče Jugoslavijo. Takoj po obisku Moskve (4. XI. 1974.), nazaj grede je Kissinger obiskal Jugoslavijo in Tita.

5. Zanimivo pri tem je tudi sledeče: Lani je Zapadna Nemčija v ogromnem številu razstavila na Zagrebškem velesejmu, preko 200 firm je bilo. Sam generalni konzul Zapadne Nemčije v Zagrebu, dr. Franz Klarenaar je dal na Zagrebški TV laskavo izjavo, med drugimi tudi sledeči stavek: Našo vlado in našo deželo veseli ponovno *tesno prijateljstvo med Jugoslavijo in Zapadno Nemčijo* posebno pa odkrito veselje vaših ljudi, da je do tega prišlo, samo do konca letošnjega avgusta je v Jugoslavijo prišlo preko 1 milijon 900 tisoč nemških turistov, kjer so uživali lepote vašega Jadrana in ljubeznivost ljudi, kateri gojijo javne simpatije do nas!!! (Se je pozabilo vse, kar je bilo med vojno? Važen je denar in DM!?)

6. Tito je odpotoval po 3 dnevnem bivanju v Zagrebu, na Dolenjsko. Na Otočcu pri Novem mestu se je ustavil na zakuski v Gradu ter zato preko Ljubljane odpotoval na Brdo pri Kranju. Tukaj je bila včasih lovska rezidenca Kralja Aleksandra, katero je dobil od bivšega Nemškega grofa barona Borna. Tako je na Brdu pri Kranju sprejel tudi delegacijo iz Zapadne Nemčije, v spremstvu konzula iz Zagreba, kakor se čuje so imeli „banket“ v čast gostu.

7. Tito je nato 12. septembra na javnem zborovanju na Jesenicah prvi povedal o skupini, ki je bila prijeta, isto je Stane Dolanc govoril na osvoboditvi Visa (30-letnica), da je treba biti buden proti sovražniku.

Seveda Titu se vse to zdi „proketo za malo“, ker on Sovjete pozna, saj je njihov učenec, ne more pa preboleti, da že sedaj rovarijo, ko je še živ. Verjetno ga je tudi razburilo, ker se ravno ta čas vršijo manevri in to na Jugo-zapadni meji Madžarske v predelu jezera Balato in kraja Veszpréma. Tukaj na manevrih je zastopana tudi razen Madžarske armije tudi Sovjetska z vso modernizacijo. *Usmerjena proti Koprivnici in preko Hrvatske, najbližje na morje, ter z zasedbo velike vojne industrije v srcu Bosne! Novi Travnik in popolnoma novo mesto po imenu Vitezit, kjer delajo eksploziv, strelivo in tanke. Velike dele so prenesli iz Kragujevca tja, nekatere pa v Sevojno, kjer je tovarna letal. Dočim je v Kragujevcu takorekoč zagospodaril Italijanski Fiat.* Manevri so grozečega značaja ter je zato razumljiv odgovor, ko je Zagrebška vojna oblast poslala nekatere okrepitve na mejo pri Koprivnici do nekako Bezdana na Madžarski meji in to tudi anfibijska vozila za prekoračenje rek.

8. „Volk menja dlako, narave pa nikdar“!

Tito sprejema Hruščova leta 1956 na Beograjskem vojaškem aerodromu v bližini Batajnice, kljub temu, da sta se par let prej oba obkladala z najgršimi priimki. Glavno je, da je nasul peska v oči zapadu in dobil tako od ZDA za 2 milijardi podpore v vojaškem in prehranbenem materialu.

Kakšna slepota Zapada? Zgodovina bo pokazala, da se bo to še enkrat bridko maščevalo.

Pri tej priliki se je Hruščev med drugimi izrazil v svojem govoru tudi sledeče: „Nam Sovjetom je bil potreben Stalin, da smo sedaj še močnejše vzljubili bratski Jugoslovanski narod in njenega vodjo heroja Tita. Samo 2 leti prej pa je rekel na zborovanju v Leningradu: Fašističnemu zločincu Titu sovjeti ne bodo nikoli odpustili njegovega odpadništva in tiranske skega ponašanja. Človeku se ob misli na vse to obrača želodec; in se mu mora vsa ta hinavsko komunistična „bleferija“ zagnusiti, obenem je pa to dober pouk, da je komunizem vsega zmožen za dosego svojega cilja.“

9. Samo 6 let pozneje že vidimo leta 1962 kako vozi Tito svojega gosta Leonida Brežnjeva s svojim motornim čolnom okoli otoka Vanga na Brionih. Med 4 očmi se da marsikaj na skrivnem povedati!

10. Spodnja slika je bila posneta v Belem dvoru na Dedinjah ob priliki obiska bivšega predsednika USA — Nixona, leta 1970, ko mu Tito ponuja Havane cigare, katere ima na poklon od Castra iz Kube. Zanimivo bi bilo za Slovence in ostale Jugoslovence, kdaj bo stopil Tito pred poroto v obtožbi Slovenskega Watergateja? Ali bo dal odgovor za 11.000 slovenskih domobrancev, ki ležijo v Rogu in drugod?

Ta spodaj naznačena fotografija, katera mi je znana še od doma in ki je bila priobčena v „Tovarišu“. Cegljarjev iz Žužemberka, kateri je

za gozdarja v Starem Logu pri Kočevju je povedal, da je bil Tito slikan v Livoldu pri Kočevju ali pa zadaj za Starim Logom, bolj točno bo Livold, je rekel. Konja pa jaha od Gozdnega gospodarstva Kočevje, ki ima v Livoldu veliko ekonomijo s sedežem v Starem Logu. — Tito je hodil do leta 1955 vsako leto spomladi v Kočevje. V Činku in pa v Borovcu so velike naprave in to vse globoko v gozdu kamuflirane in večinoma pod zemljo.

V večini slučajev se je peljal Tito preko Novega mesta — Dvor — Lašče — Kočevje in vedno par let konec aprila ali prve dni po 1. Maju. Pri vsakem takem obisku, so zaprli nekaj sumljivih ljudi v okolici Novega mesta in ob dolini Krke. Tako je bil zaprt tudi Glavan Line, po domače Kmetov iz Dol. Kota, peljali so ga v Novo mesto, kjer je bil dva dni zaprt, nato pa spuščen, brez da bi ga kdo vprašal, zakaj?

To mi je sam pripovedoval, seveda pozneje se je pa raje skril, ko je prišel ta čas v koncu aprila. Omenjeni je prišel leta 1946 iz Avstrije nazaj, se nekaj časa skrival potem pa prijavil ter so ga nato spustili. Sedaj ima mlin in delno malo žago. Živi zagrenjeno in se je zelo zapustil, kljub temu, da je bil včasih odličen fant in pevec.

Kljub temu, da sem se malo oddaljil od bistvene vsebine se mi je zdelo primerno, da sem nekatere dogodke povezal, ker, kakor je ugotovljeno pro-stalinistična skupina je nameravala že lansko jesen raztrositi propagandni material in to v Kragujevcu in v Beogradu. Beograd praznuje ta 20. oktober 30-letnico osvoboditve. Tukaj je ravno poslednji čas nastalo odkrite sovraštvo med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo, ker si Sovjeti lastijo pravico, da so oni osvobodili Beograd, dočim se Tito šopiri, da so ga oni in sicer je on sam izdal povelje že 14. oktobra I. Armijski oblasti katera je

imela štab v Jajincih pri Beogradu in katere komandant je bil takrat Pe-ko Dapčević.

Dočim navaja moskovski vojaški časopis „Krasnaja zvezda“, da sta bila že leta 1943—44 ustanovljena v Sovjetski zvezi dva bataljona s 3.200 jugoslovanskih patriotov in da so samo oni s pomočjo rdeče armade osvobodili in osvobodili Beograd.

Isto so planirali, kakor sem omenil, tudi v Kragujevcu proti-propagandno akcijo proti Titu z raztrositijo plakatov ter raznih letakov. Sovpada z zgodovino, ker so 20. oktobra 1941 Nemci postrelili 7.000 kragujevških civilistov med njimi večje število dijakov iz tamkajšnje gimnazije ter preko 1.500 ciganov, všteti v število 7 tisoč. Da so temu krivi komunisti bo držalo. Ker dne 16. oktobra 1941 so v Kragujevcu bili napadeni Nemci v koloni z ročnimi bombami in mitraljezom od male skupine partizanov. Pri tej priliki je bilo mrtvih 9 nemških vojakov in 27 ranjenih. Komandant 749. pešadijskega regimenta König, rodom Avstrijec, je potem naredil tako strašno eksekucijo. Zato je še toliko bolj zanimivo, kaj na te *izjave o sedanjem prijateljstvu z Nemčijo mislijo Kragujevčani.*

V tem, ko smo to skupino in ozadje obdelali ter nekako osvetlili dogodke lanske jeseni, imamo zopet novo skupino, katera pa je po karakterju *četniška in se ji sodi sedaj v Beogradu.*

Skupina je pravzaprav samo neki „trio“, kateri je sestavljen od neke Zagorke Stojanović, katera je bila kurirka med bivšim tajnikom nacionalno četniškega komiteja, Dr. Džuro Džurovičem ter komandantom četnikov za zapadno Srbijo Andrijom Lončarićem, kateri živi trenutno v Parizu. Dočim sta Stojadinovičeva in Džurović bila na sojenju v Beogradu. Pred okrožnim sodiščem v Beogradu sta bila obtožena, da je Stojanovičeva nosila v Pariz in nazaj propagandni material ter da je po begu Džurovića tu do tipkala in razmnoževala ta material po Beogradu.

Proces še traja ker dolžijo Lončarića v Parizu, da zbira mlade emigrante kadar bo prišel čas „X“.

V Jugoslaviji so cene šle obupno navzgor. Na Dolenjskem primanjkuje sladkorja. Semičani se vozijo po sladkor v Zagreb, da bodo napravili več vina. Že 3 tedne dajejo samo po pol kilograma na osebo. Črna borza cvete. Krompir odkupujejo od kmeta po 70 do 85 starih din kilogram, dočim ga *zadruga prodajajo potrošnikom po 300 Din. Ljudje strahoma gledajo v bodočnost. Sladkor in olje sta se podražila za ca 300% v primeri s prejšnjim letom. Tudi čevlji in obleka so dražji.*

18. septembra je bila izredna skupščina v Beogradu med člani politične tične policije UDB-e in Sekretariata notranjih zadev, kar pa je v bistvu eno. Zvezni sekretar notranjih zadev Franjo Harljević je izdal obširna navodila za budnost in to v prvi vrsti pro-socialističnim elementom, kapitalističnim vohonom in cerkveni dejavnosti proti državnih elementov.

Zato bo tudi nam bolj jasno, ko je Franc Šetinc izdal te dni knji-

go in katere predgovor je napisal sam Stane Dolanc. Knjiga nosi naslov: „KAJ JE IN ZA KAJ SE BORI ZVEZA KOMUNISTOV“. Knjigo je izdalo podjetje Globus iz Zagreba ter se lahko tam naroči: 41000 Zagreb, Matarskova 8/I. O tem vsem pa kaj drugič kasneje več in obširneje.

N. F.

Druga svetovna vojna – kvizlinštvo in še kaj

Dne 1. septembra 1939 je pričela nenapovedana druga svetovna vojna z vdorom nemških armad v Poljsko. Dva dni pozneje, to je bilo 3. septembra istega leta sta Anglija in Francija napovedali vojno Nemčiji in tako je pričel največji konflikt v zgodovini človeštva. Tedaj se je svet opredelil v dva nasprotna si tabora: sile Osi Rim-Berlin in Tokio in zahodni blok Anglija in Francija katerim so se pozneje pridružile še ZDA in SZ.

Vojna, ki je trajala vsega skupaj točno 2.191 dni je terjala približno 35 milijonov človeških žrtev (17 milijonov v prvi svetovni vojni), porušenih je bilo na destine milijonov domov in javnih zgradb, zlasti pa so bili poškodovani, če že ne do tal porušeni industrijski objekti in železniška križišča.

Druga svetovna vojna je pomenila dinamično vojskovanje, to je vedno premikajoče fronte na motornih vozilih vseh vrst, zlasti še v zraku. Le tako je mogoče razumeti razdejanje mest in smrti milijonov ljudi v Evropi in Aziji. Že proti koncu zadnje vojne pa se je pojavilo še bolj učinkovitejše orožje — atomska bomba, ki je v nekaj sekundah uničila Hirošimo in Nagasaki na Japonskem.

Toda samo orožje, četudi moderno ne zadostuje. Treba je predvsem pripraviti ugoden teren še pred vsako vojaško akcijo, to je dobro organizirano mrežo špijonaže in ljudi, ki bi bili pripravljeni za sodelovanje z okupatorjem. Takih metod se je v zadnji vojni posluževala nacistična Nemčija v vseh državah Evrope, ki jih je osvojila v nekaj tednih, celo dnevih.

Kot primer odkritega sodelovanja z nemškim okupatorjem je veljal *Vedkun Quisling*, Norvežan po narodnosti in nacist po mišljenju, ki je svojo domovino pomagal izročiti Hitlerju 1940. leta. Iz Quislinga, je potem nastala beseda „Kvizling“ ali kolaboracijonist, izdajalec itd.

Znani po svojem kvizlinškem delu v prid nacizmu po svetu so bili poleg norvežana Quislinga tudi: Francoz Laval, Angleža: William Joryce in Amery John, ta zadnji je med vojno preko nacističnega radija izjavil, da nemška Wehrmacht brani evropsko civilizacijo. In končno je treba omeniti še Amerikanca Ezra Pounda znanega publicista in literata, ki je zaradi

propagande in svoje naklonjenosti nacizmu moral prestati trinajst let v umobolnici. Potem, ko so ga spustili iz nje se je izselil v Italijo kjer je naknadno potrdil svojo pripadnost nacizmu in pribil, da zapuša ZDA, ker da so te ena sama velika norišnica. (Danes po tolikih letih težko verjamejo, da je bil Ezra Pound umobolen!)

Pri rabi in pojmovanju besede „Kvizling“ in podobnih oznak za sodelovanje s tujim okupatorjem moramo biti skrajno previdni in pošteni, ako nočemo storiti krivico ljudem, ki so morali sodelovati z okupatorjem, ker so jih razmere tistih časov silile, da so to neljubo in težko vlogo sprejeli nase zato, da bi omilili neznošen položaj v katerem se je narod nahajal.

Poleg Lavala je Francija za tiste čase imela zelo uglednega vojaka maršala Filipa Petaina, katerega je okupator izbral in postavil na čelo vlade v Vichy-u (v po Nemcih nezasedenem delu južne Francije, a pod njihovim nadzorstvom). Lahko si predstavljamo potrnost starega maršala, ki je bil dvajset let preje eden izmed glavnih tvorcev francoske zmage nad Nemci v Verdunu, a se je moral v okoliščinah ponižno klanjati sovražnemu okupatorju.

Še težji križ sodelovanja z okupatorjem je nosil na rami naš Rupnik, ko je v najbolj kritičnem času revolucije in tuje okupacije v Sloveniji skrbel za sam obstoj našega naroda od ustanovitve Slovenskega Domobranstva 1943 pa do svoje nasilne smrti 1946.

Po so v emigraciji ljudje, ki trdijo, da imajo popolnoma čiste roke, ker niso nikoli in z nikomur kolaborirali. Žalostno se slišijo te izjave in mnogo dajo misliti onim, ki so se in so še vedno pripravljeni umazati si roke v službi svoje domovine. Pred več kod tridesetimi leti si jih je umazal Rupnik in to je dovolj za dobro misleče Slovence!

Pred sabo na mizi imam časopis. Že ob samem pogledu nanj sem žalosten, ko gledam sliko, ki predstavlja bežečo maso ljudi, ki uporabljajo poslednje sile, da bi ubežali navalu komunističnih vojska iz Severnega Vietnama. Kaj bo s temi nesrečneži — brezdomci, si lahko mislimo — pobili jih bodo! Čemu beže v tuji svet, saj jih bo slej ko prej pobijal isti sovražnik tudi tam.

Nek diplomat iz Vietnama je te dni izjavil sledeče misli: „ZDA izgubljajo zaupanje še v drugih državah po svetu vsled pomanjkljive pomoči Saigona“ in nato je ta isti diplomat zaključil ves zagrenjen še to misel: „Boljše je biti zaveznik komunistov kot pa Amerike.“ Mar ni to žalostna, a resnična ugotovitev za vse ki smo iskali in za tiste ki še iščejo zavezništva z Amerikanci. Gørje narodom, ki se iz svoje preteklosti niso ničesar naučili za sedanji in bodoči čas. Tem menda tudi Bog noče več pomagati!

Toda kaj storiti, ko je moč idej tako silna, da proti njim fizično crožje malo zmore. Vsaka borba pa naj bo še tako poštena, a se bije brez idej, brez cilja je že v naprej obsojena na poraz. S čim ustaviti napredovanje komunizma, morda z liberalnim kapitalizmom? Ne, ker ta povzroča

komunizem. Torej s čim potem? Ustaviti ga bo mogoče z novo socialno-politično idejo, ki bo slonela na avtentično krščanskim duhu. Brez idejnega boja proti komunizmu so žrtve milijonov ljudi preveč visoka cena za svobodo.

Naše upanje, da bo prelita kri mučencev rodila sadove končne zmage nad zlom še ni ugasnilo kot ni ugasnilo nikoli v našem velikem Janezu Ev. Kreku, ko je poln resnega optimizma pel našemu narodu tole pesem:

„Sejmo, sejmo semena
Jezusove nade z Golgotskega
slemena preden vse propade.“

V Buenos Airesu, maja 1975 ob 30. obletnici naše tragedije, v trdni veri, da bo naš trpeči Slovenski narod v prihodnosti živel boljše in srečnejše dni!

F. Slak

VSA POTA VODIJO V LJUBLJANO

(Nadaljevanje)

Šolske sestre so imele poleg drugega poslopja tudi dvorano, v kateri so začeli OF-arji svoje „igre“. V neki igri sta igrala glavno vlogo sin učitelja v št. Rupertu, ki je imel hišo poleg samostana in je bil v času Hitlerja velikovski Hitler Jugend Führer, potem pa prostovoljec pri SS-ovcih in bivši partizanski dezertar (doma iz Celja), član Legije smrti (v Pletterjih), domobranec in tolmač pri Nemcih v Novem mestu, ki pa je bil tak nemčur, da se ni hotel pokoravati ukazu njegovega domobranskega oficirja, „da mora stanovati pri domobranci in ne pri Nemcih.“ Ko pa je končno ukradel škornje svojemu domobranskemu oficirju in ga je le-ta zaradi tatvine trdo prijel, je odšel domov na Štajersko na dopust (dezertiral). Ker pa so tedaj na Štajerskem bile partizanske mobilizacije in se je bal, da bi ga partizani dobili in kot dezerterja ustrelili, je pobegnil na Koroško in se je zaposlil kot vajenec v veletrgovini Kulterer v Velikovu. Tam se je po vojni pridružil OF-arjem in postal sekretar. Nesreča pa je hotela, da je v junijskih dneh leta 1945 sredi mesta srečal svojega soborca iz Novega mesta in ker ni vedel, da smo prišli domobranci v Vetrinje, se je sam izdal.

Oba izdajalca in ultra nemčurja sta po odru v svoji vlogi kričala: „Belogardisti, izdajalci...!“ itd. V dvorani smo bili štirje domobranci. Trije so zadnjega osebno poznali iz domobranskih dni v Novem mestu, eden pa je bil njegov osebni prijatelj iz Legije smrti. Zato smo sredi dvorane dajali glasne pripombe: „Saj je bil on belogardist! On je sam izdajalec!“

Ljudje so se začudeno ozirali, niso mogli razumeti, čemu se Kranjci razburjajo, niti niso razumeli smisla „igre.“ Rekel pa ni nihče nič. Za vsak slučaj pa smo bili pripravljene priboriti si pot z dvorane, če bi bilo portebno.

Toda za „tovariše“ so medeni tedni minili, ko so za svoje vaje nekako v l. 1947, dobili dvorano zakljenjeno, prednice pa „ni“ bilo doma. To se je potem ponavljalo. Toda tudi prednica je podcenjevala komunistično sposobnost, ne da bi se zavedala ali pričakovala, da Titova in Stalinova roka seže preko Vatikana na Koroško. Bila je predstavljena drugam!

Po vojni so izkopal nekaj padlih partizanov (med njimi več sovjetskih državljanov) in jih pokopali v skupnem grobu poleg cerkve v št. Rupertu. Ves program se je odigral na dvorišču Slov. šolskih sester, predno je sprevod krenil na pokopališče. Nad odprtim grobom so visele „zavezniške“ zastave in bila so tudi uniformirana vojaška zastopstva Jugoslavije, Sovjetske zveze in Anglije. Vso prireditvev je filmal šef civilne uprave za Koroško, angleški major Gerald Sharp. Tistim, ki so pozneje videli film, je takoj padlo v oči, da je major potegnil bel trak poleg partizanskih grobov ležeče vrste pokopanih nemških vojakov z nemškimi križi, na katerih so bili tuji znaki SS-ovcev. Med pokopanimi nemškimi vojaki je bil Slovenec z Jesenic, katerega je osebno poznala oseba iz naše skupine še izpred vojne.

Majorju Sharpu menda ni šlo v račun, da bi mrtvi vojaki z SS znaki in peterokrako zvezdo mogli mirno ležati drug poleg drugega. Vsakemu, ki je šel mimo teh grobov, je to dalo več misliti, kot vsa učena filozofija. V tem času še ni bilo javnega trenja med vzhodom in zahodom. To je postalo očitno leto pozneje pri odkritju partizanskega spomenika na skupnem grobu.

Ne samo trenje vzhod-zahod, temveč tudi proti-slovenska psihoza iz ceiovškega škofijskega dvorca je bila očitna. Izzval jo je spomenik! Na škofiji prvo niso dovolili, da bi se postavil spomenik na cerkvenem zemljišču, češ, da je „političen“, politika pa, da ne spada v cerkev in na cerkveno zemljišče. O, kako bi bilo lepo, če bi to bilo resnično in v praksi izvajano! Kdor je bil nepristranski, se je vprašal: Ali SS znaki na križih niso politični, dočim so besede: „Padli v borbi proti fašizmu“ politične? Vsakemu človeku pa je bilo jasno, da je bil slovenski napis tista „politika“, ki bi bila dovoljena, če bi bila napisana v nemščini! Škofija je morala popustiti, gotovo po ukazu od zgoraj.

Ob odkritju spomenika je bilo „zborovanje“ (po partizansko: miting; slovenski komunisti so že med revolucijo uporabljali angleški izraz: „miting“) zopet na dvorišču pri slovenskih šolskih sestrah v št. Rupertu. V primerni razdalji smo opazovali ves potek. Takoj smo opazili, da na častni tribuni ni bilo angleškega zastopstva; bilo pa je pet Titovih oficirjev v uniformah od poročnika do kapetana. Bili so mladi ljudje, ki so svojo „vojno akademijo“ naredili v gozdovih. Sovjetsko zvezco je zastopal kapetan Petrov, tudi v uniformi. Nam pa, ki smo poznali vojsko „proletariata“, ni šlo v glavo, kako je to mogoče, da gledamo predstavnike in oficirje „ljudskih“ armad,

okrašene s širokimi epoletami preživele caristično-kraljevske buržoazije. Še bolj neverjetno je bilo, da kapetan Petrov ni imel nobenega zanimanja za Titove „tovariše.“ Pa menda ne, da bi jih poklicni oficir ne smatral za sebi enake?

Ko se je program začel, zagledamo v oknu prvega nadstropja samostana znane obraze beguncev v angleški službi pri „Koroški kroniki,“ katero so za Slovence izdajali Angleži, urejevali pa begunci. Med njimi je bil tudi šef civilne uprave major Sharp v civilu. (ne „Koroška kronika“, ne Angleži kot okupatorji ozemlja na odkritje spomenika niso bili povabljeni.)

Na častni tribuni sedeči dr. Franzi Zwitter jih je takoj opazil. Poklical je enega izmed rediteljev, ki so nosili bele trake z napisom na rokavih. Nekaj mu je povedal na uho in reditelj je izginil v samostansko poslopje. Kmalu za tem so z okna izginili znani obrazi. Prizadeti so se sicer uprli reditelju, da poslopje ni last „Osvobodilne fronte“, ampak samostana. Major Sharp pa je hotel ostati nepoznan in so se umaknili iz poslopja.

Na dvorišču se je g. Sharp prerinil tik pod častno tribuno s svojim foto-aparatom.

Medtem so se vrstili na tribuni govorniki: Voditelj Koroških Slovencev dr. Franc Petek; izdajatelj Slovenskega Vestnika, glasila OF za Koroško dr. Franzi Zwitter; predsednik Prosvetne zveze, kulturne podružnice kom. OF, dr. Joško Tischler, kateri so se omejili na zelo kratke, čisto brezpomembne govore. Sledil je poveljnik koroških partizanov „Gašpar“ (njegovega pravega imena se ne spominjam več). „Tovariš“ Gašper pa je bil še eden tistih starih partizanskih propagandistov, kakršne smo včasih poslušali pod vaški mi kozolec. V svojem odličnem, bojevitim govoru je brezobzirno napadel reakcionarje in kapitalistične imperialiste na zapadu. Na njih račun je povedal toliko resnice, da bi mu gotovo navdušeno ploskal, ako ne bi vedel, kakšne barabe so komunisti sami in, da jim vsi tisti elementi na zapadu niso segali niti do kolen. Tako pa sem z nekim čudovito grenkim zadovoljstvom poslušal govor. Kakšne simpatije smo tedaj do Angležev imeli vetrinjski brodolomci, si lahko vsak sam predstavlja.

Vsekakor, ko je „Gašper“ najbolj bruhal ogenj in žveplo na „zapadnih imperialistih,“ ga je major Sharp slikal. Par tednov pozneje so Angleži aretirali „tovariša“ Gašperja in angleško vojaško sodišče v Grazu ga je obsodilo zaradi dotičnega govora na dve leti zapora. „Tovariš“ Gašper je v graških zaporih imel dovolj časa zapremišljevanje o dvojni demokraciji — v teoriji in praksi.

Za Gašparjem so se vrstili zastopniki raznih avstrijskih (nemških) socialističnih in komunističnih organizacij, ki so govorili v nemščini. Tedaj sem tudi prvič in zadnjič slišal „Smrt fašizmu — svoboda narodu“ v nemščini.

Da pa bo ironija popolna, so po končanih nemških govorih začeli peti: „Hej Slovani!“ Pesem pa ni vžgala. Nato je stopila skupaj skupina moških

(no govoricu je bilo jasno, da so za to priliko prišli preko Karavank) in so udarniško zapeli partizansko: "Hej brigade"!

Presenetila pa nas je vsebina pesmi, ki se je v Sloveniji glasila:

„Hej brigade, hitite,
razpodite, požgite
gnezda belih podgan, črnih psov..."

(Bele podgane — domobranci; črni psi — duhovniki.).

Namesto zadnje vrstice so namreč peli: "Gnezda požigalcev slovenskih domov". Ne vem, kako so se počutili nemški zastopniki, če so besedilo razumeli.

Po programu pri šolskih sestrah je spreved krenil k odkritju spomenika poleg cerkve v št. Rupertu. Bilo je v sprevedu okrog 150 ljudi, toda dosti vencev in zastav z rdečo zvezdo. Nobenega venca ni bilo brez zvezde. Za vsakega opazovalca je bila to stoodstotno komunistična manifestacija, pobarvana — ironija usode — s slovenstvom.

Uniformirana policista sem videl samo dva; koliko jih je bilo v civilu, ni bilo mogoče vedeti. Policija je bila očitno prepričana, da do kakega spopada med begunci in Titovci ne bo prišlo, ker tam ni bilo "južnih bratov". Slovenci pa smo točno vedeli, da bi komunisti zelo radi dobili priliko, da bi nas prikazali v svoji luči.

Spomenik je odkril dr. Franc Petek. Nato so polagali vence; tudi trije Titovi oficirji, kateri pa so ga zopet dobro polomili. Namesto, da bi se obrnili „levo krog“, se je vsak obrnil v svojo stran, nato pa je eden izmed njih bral svojo "šolsko nalogo". To pa je izgledalo zelo klavrno, da je eden izmed naše opazovalne skupine rekel: "Hudiča, ali smo res počistili vse tiste sposobne ljudi in udarniške govornike, ki smo jih poznali? Res nimajo vsaj enega, da ne bi tukaj delal sramote narodu, ki ga predstavljajo? Ali res nimajo nobenega predvojnega oficirja, da bi tem, ki so dobri poznavalci nemške soldateske, pokazali, da je bivša jugoslovanska vojska bila res izvežbana?"...

Spomenik sam je bil dobra zamisel. Dva partizana, v sredini partizanka (brez ženske še sveta ne bi bilo); prvi drži puško v roki, drugo roko pa ima stegnjeno v smeri proti št. Vidu ob Glini. "Tovarišica" seveda z brzostrelko. Zadnji ima stegnjeno roko proti Karavankam, kot da kliče "delovno ljudstvo" z juga na "juriš" proti severu. "Tovariši" so tolmačili, da kliče revolucionarje na pohod na zapad; Nemci pa so ga tolmačili kot slovenski in jugoslovanski imperializem. Že tedaj pa so se slišali glasovi, "da spomenik ne bo dolgo stal"!

Ko sem bil že v Sev. Ameriki, sem čital v časopisih, da so neznanci spomenik „miniran“, policija pa krivca ni našla...

Ako bi policija "našla krivce", bi bil to za koroške Slovence večji čudež, kot pa se je zgodil za kristjane v Fatimi...

V noči pred dnevom Vseh svetnikov so Nemci in nemčurji pokazali svo-

jo "kulturnost", ki je bila točna kopija komunističnih "kulturnikov" v Sloveniji. — Pomandrli so partizanske grobove, raztrgali cvetje, itd.; točno tako, kot so to delali partizani z domobranskimi grobovi v Sloveniji. Nihče pa se ni dotaknil poleg ležečih grobov nemških vojakov.

In zopet smo bili protikomunistični begunci in domobranci edini, ki smo se glasno zgražali in obsojali vandalizem nad grobovi, medtem ko so OF-arji molčali kot grob. In kdo bi jim zameril? Kako lahko bi jim vsak zabrusil: "To so se naučili od vaših v Sloveniji...!"

Ko so šli OF-arji mimo naše skupine, je rekel sin OF-arskega učitelja: „To so pa belogardisti!“ Povedal sem drugim, kaj je rekel: „Za kaj mu pa nisi vrnil: Tam so pa SS-ovci!“, so mi odgovorili.

Tako smo se na Vseh svetih dan pri slovenski fari v št. Rupertu zbrali Slovenci treh vrst. Komunisti in OF-arji pri partizanskih grobovih; domačini na grobovih svojih znancev in sorodnikov; begunci pa smo s težavo dobili nekaj koščkov sveč in jih prižgali na grobovih z nemškim napisom: "Neznan Jugoslovan 19. 5. 1919.!" (Padli v boju za Koroško v času, ko večine izmed nas še na sveču ni bilo.)

Pričakoval sem, da bo župnik dr. Zeichen s prižnice obsodil vandalizem za cerkvenim zidom. Niti ene same besede ni bilo. Da se ni našel noben duhovnik v Sloveniji, ki bi obsodil vandalizem nad domobranskimi grobovi in zravnavanje istih z zemljo, sem razumel, tukaj pa nisem.

Čimbolj jasno je postajalo, da je slovenska Koroška izgubljena, zlasti po objavi pisem Stalina takratnemu predsedniku avstrijske republike (socialistu) "—da garantira nedotakljivost avstrijskih meja...!" in seveda hlapčevske kimavosti jugoslovanske komunistične partije, je Nemcem in nemčurjem začel rasti greben in protislovenski napisi so se začeli ponoči pojavljati po zidovih. Posebno so padli v oči izbruhi pisani na glavnem trgu v nemščini: "Obesite izdajalca Petka! Na vešala — ali vrv — s Petkom itd!"

Velikovški zdravnik dr. Franc Petek tedaj nesporni voditelj vseh Koroških Slovencev, ne mislim, da bi zaslužil toliko pozornosti, ker se ni nič ločil od vse tamkajšnje slovenske inteligence in polinteligence v svoji praktični slovenski narodni zavednosti. Dr. Petka sem večkrat srečal v hiši, kjer sem živel, kamor je hodil službeno in je na vsakokratni moj slovenski pozdrav vedno odzdravil samo nemško. Istotako je z družino govoril samo nemško, z izjemo starega očeta, ki nemško ni hotel govoriti. Popolno doktorjevo nasprotje pa je bila njegova žena, zelo preprosta in prijazna gospa. Kjerkoli sem jo srečal, je vedno imela prijazno besedo in to samo v slovenščini, ne glede na vihanje nosov morebitne „boljše“ družbe v bližini. Moje osebno mnenje je, da je ona bila tista vodilna sila, ki jo je predstavljal njen mož.

V službi svojega gospodarja sem prehodil precejšen del ozemlja severno od Drave in v lavantinsko dolino.

Včasih je bilo resnično presenečenje, ker nisi nikoli vedel, kdo govori slovensko. Tako me je v začetku peljal gospodar z motornim kolesom na Djekše. Pokazal mi je pot proti Kneži in dodal: „Nemško se reče Grafenbach. Boš že našel kmeta, čeravno so kmetije po teh hribih zelo raztresene.“ Nočilo se je že, ko sem v gozdu srečal moškega in ga vprašal za pot. Mož mi je prijazno razložil, potem pa je gledal za menoj. Ne vem, kaj ga je motilo; moja zelo slaba nemščina, ali moja sumljiva oseba?

Končno sem našel desetletnega dečka, ki je poganjal živino s paše. Vprašam za kmeta in otrok mi na nemško vprašanje odgovori gladko slovensko: „To pa je moj oče... Tam gori je naš dom.“

Prijazno so me sprejeli. Gospodar je govoril slovensko, predstavil ženo in družino in dodal: „Moja žena ne govori slovensko, razume pa vse. Ona je doma z druge strani od Feldkirchena.“

Pri večerji mi mož nenadoma stavi vprašanje: „Od kod pa si doma?“ „Iz Velikovca,“ sem odgovoril.

Mož se je zasmejal: „Vem, da si prišel od tam in tudi zelo dobro govoriš naše koroško narečje, zakriti pa le ne moreš, da si Kranjec... Veš, jaz sem v Ljubljani služil cesarja in sem se dobro naučil po Kranjsko. Kranjice so fejest dekleta, pa tudi Korošice niso vse krofaste...“ Ozrl se je po svojih dveh zelo simpatičnih dekletih...

„Vidiš,“ stegnil je roko proti oknu, ko je že mrak postajal temnejši, „tam za onim drevesom je bila leta 1918 slovensko-avstrijska meja in če bi ta ostala bi bila pravična. Na drugi strani hriba ni nobenega Slovence več. Tukaj pri meni so stanovali kranjski fantje-vojaki. To so bili tako dobri ljudje, da jih ni na svetu. Vse so mi naredili na kmetiji, pa nobeden ni hotel vzeti najmanjšega plačila. Vse, kar so potrebovali, so mi plačali več, kot je bilo vredno. Morali so oditi in potem so bili hudi časi...!“

Kneža ni vas, ampak je samo nekaj hiš s šolo, kjer so dobili novega zavednega Slovence za učitelja. Ironija za zavedne Slovence učitelje je ista, kot je bilo v stari Jugoslaviji, ko so se z režimi prestavljali učitelji, po načelu: kofre gor' kofre dol! Če so vladali „klerikalci“ so šli „liberalni“ učitelji v hribovske šole; če so vladali „liberalci“, so šli „klerikalni“ v hribovske šole. Ko pa se je začela revolucija, pa so šli v gozdove „liberalni“ in „klerikalni“ učitelji in brenili v zadnji del telesa oboje: liberalce in klerikalce!

Avstrijci so se verjetno naučili te prakse iz Ljubljane in jo uporabili za Slovence. Zavedni slovenski učitelji in duhovniki so morali v hribovske šole in fare, kjer — ironija usode — so bili resnično pri svojem narodu. In koliko je še danes takih idealistov? Jih je producerala nemška šola?

V Celovcu je bil avtobus ravno poln, ko se poleg mene ustavi študentka, ki je hodila na učiteljsišče, in katero sem poznal, da izhaja iz družine,

kjer so govorili samo slovensko. Vstal sem in sem ji ponudil svoj sedež z besedami: „Gospodična Mici, sedite prosim!“

Dekle me je začudeno gledalo, kot da me ne razume. Ponovil sem ponudbo in dekle se zahvali z vljudnim priklonom: „Danke schön!“

Na prednjem koncu avtobusa je bila majhna skupina slovenskih deklet iz Podjune in so se glasno pogovarjale, kako je bilo v izgnanstvu v Nemčiji. Zdelo se mi je, kot da „izzivajo“, oglasil pa se ni nihče.

In kako naj Koroški Slovenci s svojo, v nemških šolah izšolano inteligenco in polinteligenco, ki se sramuje svojega jezika, narodno obstanejo? Imeli so nekaj dvojezičnih šol, pa so bile Nemcem isto kot biku rdeča ruta. Cerkev je proti Slovincem kot vse druge ustanove. Verouk se je lahko poučeval v materinem jeziku, toda koliko je bilo duhovnikov, ki bi poučevali v obeh jezikih, ko so lahko opravili vse v nemščini? In stari slovenski rod lega v grob in z njim tudi slovenščina.

Ob volitvah so običajno Slovenci-delavci volili za „rdeče“, kot so rekli socialistom; le zavedni katoliški Slovenci so volili katoliško avstrijsko ljudsko stranko, ki je bila in je še tiha in huda sila protislovenstva. Njeni člani v šolskih odborih so nosili borbena zastava proti dvojezični šoli. V Velikovecu je bila vodilna oseba proti dvojezičnemu šolstvu lastnica tovarne usnja, katere sin je bil oficir med vojno v Jugoslaviji. Ljudje so govorili, da si je stroje za tovarno napeljal od tam. Vsi njihovi delavci so bili Slovenci, brez slovenščine v obratu.

Dvojezično šolstvo, ki je bilo vpeljano v večini mešanih občin, je povsod naletelo na odpor „boljše“ družbe, katera je v večini pripadala avstrijski ljudski stranki, ki je pobrala največ bivših nacistov. Verouk naj bi se poučeval v materinem jeziku otrok, kar je bilo zopet na razpolago duhovnikom. Koliko je bilo duhovnikov, ki bi si zaradi slovenske narodne zavednosti, nepopularne na škofiji v Celovcu, resno nadeli še delo poučevanja verouka v slovenščini? Med teorijo in prakso je tudi zadnja merodajna.

Starih duhovnikov, ki so še študirali v stari Avstro-Ogrski, in ki so se — kot župnik dr. Zeichen — v celovški gimnaziji pretepali z nemškimi študenti zaradi slovenščine, ni bilo veliko; so bili prestari in dovolj realisti z izgubljenim idealizmom, da bi se ponovno spuščali v narodnostni boj, za katerega „rdeča“ Ljubljana, Beograd in „Matjuška“ Sovjetska zveza ni imela smisla. Okupatorji Koroške — Angleži pa so na celi črti obožavali Nemce, pred „rdeče usmerjenimi“ Slovenci, ki so strmeli na vzhod in Balkan in čakali, da jim bo petokraka rdeča zvezda z vzhoda prinesla odrešenika — Stalina!

Porazno žalostno je bilo dejstvo, da se v velikovškem šolskem odboru najbolj nasprotovali dvojezičnemu pouku člani „katoliške“ Avstrijske ljudske stranke; bolj tolerantni so bili socialisti in samo zastopnik Komunisti-

čne partije je zagovarjal pouk v slovenščini z besedami: „Komunisti vsem narodom priznavamo pravico do svojega jezika“!

Ali res? Čemu je toliko milijonov ljudi pod Stalinom izginito? Vsi niso bili buržuji, politiki itd.

Kmalu po vojni je celovški radio prinesel prvo petminutno oddajo (novice) v slovenščini. Pozneje so begunci v službi angleške civilne uprave za Koroško, ki je izdajala tedenski list za Slovence „Koroška kronika“, s pomočjo in po zaslugi angleškega šefa civilne uprave za Koroško, enega izmed zelo, zelo redkih Angležev protikomunistov in Slovencem in Jugoslovanom naklonjenega majorja Geralda Sharpa dosegli dvakrat tedensko polurno oddajo v slovenščini. (Sledi)

DAROVALI SO

Za zavetišče:

Iz Bariloč:		Ga. Osredkar S. M., Kanada	
N. N.	100.—	(dol)	100.—
N. N.	200.—	Kastelic Jože, Kanada (dol)	100.—
N. N.	300.—	Ob obletnici smrti mame:	
N. N.	100.—	Bajželj-Mikuš Olga	100.—
Pavlin Roman	100.—	Ob obletnici smrti brata in mame:	
Simčič Alojz	200.—	Razinger Blaž	200.—
Zidar Anton	150.—	Ob obletnici smrti moža:	
Arnšek Peter	1.000.—	Habjan Ivanka	50.—
V spomin na pok. Vojteh Budinek:		V spomin na pok. Radmile Lapajna:	
Burja Jože	50.—	Bavdaž — družina	200.—
Razinger Blaž	100.—	Matičič — družina	100.—
Dr. Arko Vojko	200.—	V spomin na pok. Ivana Bečan:	
Dreizibner Janez	200.—	Rupnik Vuk	100.—
Arnšek Ivan	200.—	Ob tretji obletnici smrti mame:	
Simčič Alojz	100.—	Buda Stane	400.—
Simčič Joško	150.—	V spomin na pok. brata A. Zajec:	
Zakrajšek Jože	100.—	Zajec Franc	240.—
N. N.	1.—	R. P. Štuhec Martin: cerkve-	
Vester Franc	500.—	na nabirka pri sv. maši	
Erjavec Ida	26.—	23. 3. 1975., v zavetišču	327.—
Gričar Franc	40.—	Tiskovni sklad gl. Tabor:	
N. N.	6.—	Buda Stane	300.—
Avguštin Aleksander	500.—	Rupnik Vuk	40.—
Šemru Anica	200.—	Gričar Franc	40.—
Heller Dorjan	150.—	Zupančič Hinko (dol)	5.—

ZAVETIŠČE DR. GREGORIJA ROŽMANA

Ker se gradnja prvega dela Zavetišča dr. Gregorija Rožmana bliža h koncu, obveščamo vse rojake, ki bi imeli namen priti vanj, da se prijavijo odboru pismeno, na naslov: Asociación dr. Gregorio Rožman, Ramón L. Falcón 4158, Capital. V začetku bomo sprejeli le 8 oseb. Dogotovljenih bo prav toliko sob (vsaka z lastno kopalnico), jedilnica, kuhinja, ambulanta in stanovanje za sestre. Vsi prostori so centralno kurjeni. Z dograditvijo tega prvega dela pa naš cilj še nikakor ni dosežen. Naslednja stopnja (17 sob), za kar ponovno prosimo: brat, spomni se brata!

Odbor.

V S E B I N A

Perú honrado en Moscú y Praga	81
Slučaj gen. Leona Rupnika	82
Žrtve komunistov v Gorjah in okolici (Gorajn)	92
Velika noč 1975 (Fr. Grum)	97
Tragedija generala Mihajlovića	98
Iz društev	105
Posvetilo (S. P.)	113
„Pet minut pred dvanajsto“ (Danijel Dolenjec)	114
Druga svetovna vojna, kvizlinštvo in še kaj (N. F.)	120
Vsa pota vodijo v Ljubljano (F. Slak)	122
Darovali so	III

Corres
Argentino
Sucursal
J. L. Suárez
(Bs. As.)

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 8133

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 2619